

ĮVYKIAI, PROBLEMOS, NUOMONĖS

SAIVALDYBIŲ RINKIMAI LENKIJOJE – Petras Maksimavičius	3
RINKIMAI LIETUVOJE – Petras Maksimavičius	4
NATO IR LIETUVA – Darius Vilimas	6

SPORTAS

LICĖJAUS KREPŠININKAI APGYNĖ TITULĄ! – Gintarė Vektoriūtė	8
--	---

ŠVIETIMAS

KNYGNEŠIŲ DIENA PUNSKO LICĖJUJE – Faustina Radzevičiūtė, Skaistė Petruškevičiūtė	9
KNYGNEŠIŲ DIENA SEINŲ LIETUVIŲ „ŽIBURIO“ MOKYKLOJE – „ Aušros “ inf.	10

KULTŪROS BARUOSE

APIE KĄ GALVOJO M. K. ČIURLIONIS? – Jurgita Stankauskaitė	11
--	----

PAŽINKIME LIETUVĄ

IŠ KARTOS Į KARTĄ PUOSELĖJAMOS TRADICIJOS IR PAGARBA VYTAUTUI DIDŽIAJAM – Lilija Valatkienė	13
--	----

IŠĖJĘ NEGRĮŽTI

SESERIAI NIJOLEI SADŪNAITEI ATMINTI – „ Aušros “ inf.	16
---	----

IŠ MŪSŲ PRAEITIS

PARTIZANŲ ŠEIMŲ SVAJONĖ – RASTI JŲ PALAIKUS IR DERAMAI PALAIDOTI	19
KUNIGAS ANTANAS CIVINSKAS – Algimantas Katilius	21

SKELBIMAI

SPAUDA RAŠĖ

LIETUVOS ŽINIASKLAIDA	26
-----------------------------	----

Viršeliuose:

Pavasario etiudas (Valdo Žilionio nuotr.)

Punsko Kovo 11-osios lietuvių licėjaus auksinė krepšinio komanda (Krispino Kaleinyko nuotr.)

REDAKCIJOS ADRESAS

16-515 Puńsk, ul. A. Mickiewicza 23
tel. (+48) 87 5161 416
www.e-ausra.pl
ausra@o2.pl

LEIDŽIA

Lenkijos lietuvių draugija
16-500 Sejny,
ul. Wileńska 9
tel. / faks. (+48) 87 5162 125

Vyr. redaktorė Irena Gasperavičiūtė
Redakcijos sekretorė Alicija Krakauskienė
Stilistė, korektorė Birutė Burdinaitė-Olów
Techn. redaktorė Aldona Jonušonytė
KORESPONDENTAI: Petras Maksimavičius,
Rasa Žukauskienė, Jurgita Stankauskaitė,
Irena Jakubauskienė

Spausdino „Aušros“ leidyklos spaustuvė.

Numeris pasirašytas spaudai 2024-04-15

Rankraščiai taisomi ir trumpinami redakcijos
nuožiūra. Redakcijos nuomonė nebūtinai
sutampa su autorių nuomone.

Lenkijos lietuvių draugijos sąskaita

BS Sejny, ul. Powstańców Sejneńskich 1, 16-500 Sejny
Nr. 23 93540007 0000 0000 0198 0002
SWIFT / BIC kodas POLU PL PR

**DOFINANSOWANO
ZE ŚRODKÓW
BUDŻETU PAŃSTWA**

MINISTERSTWO SPRAW WEWNĘTRZNYCH
I ADMINISTRACJI

**DZIAŁALNOŚĆ ZMIERZAJĄCA DO OCHRONY,
ZACHOWANIA I ROZWOJU TOŻSAMOŚCI
KULTUROWEJ LITEWSKIEJ MNIEJSZOŚCI**

**Wydanie dwutygodnika "Aušra"
i kwartalnika dla dzieci
mniejszości litewskiej "Aušrelė"**

DOFINANSOWANIE
406 000 zł
CAŁKOWITA WARTOŚĆ
445 080 zł
DATA PODPISANIA UMOWY
04-03-2024 r.

Publikacja wyraża jedynie poglądy autora/ów i nie może być utożsamiana z oficjalnym stanowiskiem Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji. Leidyneje reiškama tik autoriaus (-ių) nuomonė ir ji negali būti tapatinama su oficialia Vidaus reikalų ir administracijos ministro pozicija.

Mieli skaitytojai!

IRENA GASPERAVIČIŪTĖ

Pora mėnesių nebebendravome, todėl po ilgesnės pertraukos su malonumu atiduodu į Jūsų rankas naujausią pavasarinį „Aušros“ numerį.

Pastaruoju metu būta daug svarbių įvykių. Štai paminėjome tris jubiliejus, susijusius su NATO: balandžio 4 d. sukako šios organizacijos įkūrimo 75-metis, kovo 12 d. prieš 25 metus į NATO įstojo Lenkija, o Lietuva kovo 29 d. minėjo įstojimo 20-metį. Per pastaruosius du dešimtmečius lyg ir buvome ramūs dėl savo saugumo, tačiau 2022 m. Rusijai užpuolus Ukrainą priklausymą Šiaurės Atlanto sutarties organizacijai ėmėme vis labiau vertinti ir domėtis, ar tikrai galime būti saugūs.

Rinkimai. Į Seimą ar Europos Parlamentą renkame pažįstamus iš televizijos ekrano, tuos, kuriais labiau patikėjome, kurių rinkimų kampanija buvo patrauklesnė. Savivaldybių rinkimuose turim galimybę savo balsą atiduoti už tikrai gerai pažįstamą, pavyzdžiui, kaimyną. Renkant labai svarbu pasižiūrėti, koks kandidatų santykis, požiūris į mus, lietuvių tautinę mažumą. Kiek jie supranta mus, mūsų poreikius, kokios jų nuotaikos. Tiek Seinų valsčiuje, tiek Seinų mieste vyks rinkimų antrasis turas. Atidžiai pažvelkime į kandidatų atliktus ar planuojamus atlikti darbus lietuvių bendruomenei. Pastarasis piliečių surašymas parodė, kad mūsų sparčiai mažėja. Todėl verta būti atsakingiems ir apmąstyti balsuoti.

Jau po pirmojo rinkimų turo sveikiname išrinktą Punsko valsčiaus viršaitį Vytautą Liškauską!

Balandžio 8 d. Seinų „Žiburio“ mokykloje vyko Palenkės vaivadijos vidurinių mokyklų mokinių krepšinio finalai, kur Punsko Kovo 11-osios licejaus vaikinių komanda iškovėjo auksą! Šaunuoliai! Sveikiname!

Savivaldybių rinkimai Lenkijoje

PETRAS MAKSIMAVIČIUS

Neseniai Lenkijoje baigėsi savivaldybių rinkimai. Tiesa, dar kai kuriose vietose vyks valsčių, miestų ir miestelių vadovų rinkimų antrasis turas. Tačiau bendras vaizdas jau gerai matomas. Pakanka pažvelgti į rinkimų žemėlapi, ir pamatysime maždaug tą patį, ką matėme prieš dvidešimt ar daugiau metų. Rytinėje Lenkijos dalyje daugiausia balsų surinko dešinieji, o centrinėje ir vakarinėje – liberalai ir kairieji. Kai kas teigia, kad tai lėmė prieš kelis šimtus metų vykę Lenkijos padalijimai, kurių pasekmes jaučiame iki šių dienų. Rytinė dalis, patekusi į Rusijos įtakos zoną, ekonomiškai, politiškai ar socialiniu požiūriu vystėsi kitaip negu vakarinė. Tai nulėmė tam tikras žmonių mąstymo, elgsenos ypatybes.

Taigi Palenkės vaivadijoje rinkimuose į seimelį laimėjo „Teisės ir

teisingumo“ kandidatai. Taip nutiko ir daugelyje kitų rytinių vaivadijų. Tačiau apžvalgininkai pažymi, kad šis laimėjimas panašus kaip neseniai vykusių Seimo rinkimų metu. Mat nepakanka vien surinkti daugiausia balsų, daugeliu atvejų dar reikės ir kitų politinių jėgų paramos, norint sudaryti daugumą ir valdyti. Kaip tai susidėlios Palenkės vaivadijoje, netrukus pamatysime. Mus gali džiuginti tai, kad į vaivadijos seimelį (taip pat lietuvių balsais) išrinktas Seinų ligoninės direktorius Valdemaras Kvaterskis (Waldemar Kwaterski), kuris, kiek teko girdėti iš mūsų savivaldybininkų, dažnai padėdavo spęsti įvairias problemas ar gauti paramą svarbiems projektams įgyvendinti. Taigi toks atstovas tikrai reikalingas.

Punsko valsčiaus viršaičiu pakartotinai išrinktas Vytautas Liškauskas. Tiesa, viršaičio rinkimuose

STABILNY ROZWÓJ, ODPOWIEDZIALNE ZARZĄDZANIE

nedalyvavo joks kitas kandidatas ar kita kandidatė, tačiau dėmesį noriu atkreipti į tai, kad už jį balsavo net 92 proc. rinkėjų. Tai daug ką pasako. Juk ir šių rinkimų Lenkijoje metu pasitaikė atvejų (bent apie vieną girdėjau), kad būdavo tik vienas kandidatas į viršaičius, o balsuoti atėję gyventojai jo neišrinkdavo – dauguma balsuodavo prieš.

Antrasis rinkimų turas vyks taip pat Seinų kaimiškoje savivaldybėje, kur viršaičio posto pakartotinai sieks Darius Lastauskas. Seinų mieste daugiausia (43,3 proc.) balsų surinko Dorianas Krausė (Dorian Krause). Už dabartinį burmistrą Arkadiuszą Novalskį (Arkadiusz Nowalski) balsavo 37,32 proc. atėjusiųjų balsuoti. Beje, miesto taryboje nebus nei vieno lietuvių, kadangi siekiantys šios tarybos nario mandato nesurinko pakankamai balsų, kad patektų į jos sudėtį (nors kai kuriose apygardose būtų pakakę surinkti vos 50 balsų).

Padėtis Seinų apskrityje išlieka stabili. Kaip paprastai punskiečiai užsitikrino tris vietas apskrities taryboje, o apskrities vadovu ir jo pavaduotoju tikriausiai bus išrinkti Maciejus Plesievičius (Maciej Plesiewicz) ir Antanas Baudys. Be A. Baudžio, lietuviams apskrities taryboje atstovaus taip pat Božena Bobinienė ir Jolanta Malinauskaitė-Vektorienė.

Rinkėjų aktyvumas visos Lenkijos mastu siekė apie 52 proc. Kuo šie rinkimai vietiniu mastu skyrėsi nuo kitų? Visų pirma Seinuose buvo daug rinkiminės reklamos, ko anksčiau nebūdavę. Visi kandidatai į burmistrus stengėsi pritraukti dėmesį, aktyviai bendravo su rinkėjais. Kas nuvylė? Jeigu tiek Seinuose gyvenančių lietuvių būtų atėję į rinkimus ir balsavę už lietuvių kandidatą, kiek jų ateina į Kapelų šventę „Lietuvių namuose“, tai būtų pakakę balsų patekti ne tik į miesto, bet ir apskrities tarybą. O gal tai lėmė kitos priežastys? Rinkimų procesas ne visada būna lengvai prognozuojamas.

Rinkimai Lietuvoje

PETRAS MAKSIMAVIČIUS

Šiais metais Lietuvoje vyks net treji rinkimai ir vienas referendumas. Ši informacija aktuali visų pirma Lietuvos piliečiams, kurie turės teisę juose dalyvauti. Todėl ir norėčiau, remdamasis Vyriausiosios rinkimų komisijos skelbiama informacija, trumpai paaiškinti, kaip vyks šie rinkimai ir ką reikėtų rinkėjams iš anksto žinoti.

2024 m. gegužės 12 d. vyks Respublikos prezidento rinkimai. Kartu su jais bus surengtas referendumas, kurio metu piliečiai galės išreikšti savo nuomonę Lietuvos pilietybės klausimu. Prezidentas renkamas 4 metams. Jis turi būti 40 metų arba vyresnio amžiaus, taip pat turi būti gyvenęs Lietuvoje bent paskutinius 3 metus ir, žinoma – tik Lietuvos pilietis.

Referendume dėl Lietuvos Respublikos Konstitucijos pakeitimo rinkėjams bus siūloma pakeisti šio įstatymo 12 straipsnį. Pritariantieji tokiai Konstitucijos pataisai balsuoja biuletenyje pažymėdami laukelį TAIP, nepritariantieji – NE. Jei rinkėjas biuletenyje pažymėtų abu langelius arba nepažymėtų nė vieno,

balsavimo biuletenis būtų laikomas negaliojančiu.

Jei referendumas dėl pilietybės išsaugojimo įvyktų ir pataisa būtų priimta, Konstitucijos 12 straipsnis skambėtų taip: „Lietuvos Respublikos pilietybė įgyjama gimstant ir kitais konstitucinio įstatymo nustatytais pagrindais ir tvarka. Konstitucinis įstatymas taip pat nustato Lietuvos Respublikos pilietybės netekimo pagrindus ir tvarką.“

Lietuvos piliečiams pritarus,

LIETUVOS RESPUBLIKOS REFERENDUMAS
DEL LIETUVOS RESPUBLIKOS KONSTITUCIJOS
12 STRAIPSNIO PAKEITIMO
2024 m. gegužės 12 d.

Rinkimų komisijos antpaudo vieta

Biuletenis priimtas būtinai antpauduotas.

Ar Jūs pritariate, kad būtų priimtas šis įstatymas:

„LIETUVOS RESPUBLIKOS
KONSTITUCIJOS 12 STRAIPSNIO PAKEITIMO
ĮSTATYMAS
2024 m. d. Nr.
Vilnius

1 straipsnis. 12 straipsnio pakeitimas
Pakeisti 12 straipsnį ir jį išdėstyti taip:
„12 straipsnis
Lietuvos Respublikos pilietybė įgyjama gimstant ir kitais konstitucinio įstatymo nustatytais pagrindais ir tvarka.
Konstitucinis įstatymas taip pat nustato Lietuvos Respublikos pilietybės netekimo pagrindus ir tvarką.“

Skelbiu šį Lietuvos Respublikos piliečių referendumu priimtą įstatymą.
Respublikos Prezidentas“.

PAŽYMĖKITE TIK VIENĄ ATSAKOMO VARIANTĄ, UŽ KURĮ BALSUOJATE

TAIP

NE

ZYMĖJIMO PAVYZDIS

000000 1N

Balsavimo biuletenis

Kandidatai 2024 m. prezidento rinkimuose

iš Konstitucijos būtų išbrauktas teiginys: „Išskyrus įstatymo numatytus atskirus atvejus, niekas negali būti kartu Lietuvos Respublikos ir kitos valstybės pilietis.“ **Tokiu pakeitimu esamiems Lietuvos Respublikos piliečiams būtų išsaugota Lietuvos pilietybė, jiems įgijus Lietuvai draugiškų valstybių pilietybę, – rašoma Lietuvos Respublikos vyriausybės pranešime (lrv.lt). Kas tos draugiškos valstybės? Kurių valstybių pilietybę įgyjantys Lietuvos piliečiai galėtų išsaugoti Lietuvos pilietybę? Referendumo iniciatoriai išvardijo, kad tai: Europos Sąjungos valstybės narės, Šiaurės Atlanto sutarties organizacijos (NATO) narės, Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacijos (EBPO) valstybės narės ir Europos ekonominės erdvės susitarimo dalyvės. Taip pat pabrėžiama, kad nepriklausomai nuo narystės minėtose organizacijose, valstybių, kurios dalyvauja buvusios Sovietų Sąjungos pagrindu**

sukurtose sąjungose ar sandraugose (pavyzdžiui, Rusijos, Baltarusijos), piliečiai, net pakeitus Konstituciją, negalėtų turėti Lietuvos pilietybės.

2024 m. birželio 9 d. vyks rinkimai į Europos Parlamentą (EP). Kaip tik šiais metais Lietuva mini įstojimo į Europos Sąjungą (ES) 20-metį, taigi šiuos rinkimus galima laikyti jubiliejiniais. Rinkimai į EP organizuojami visose ES valstybėse ir vyksta tą pačią savaitę. Parlamentas renkamas kas 5 metus. Iš viso 2024 m. bus išrinkta 720 jo narių. Lietuvai EP atstovauja 11 narių.

2024 m. spalio 13 d. vyks Lietuvos Respublikos Seimo rinkimai. Seimo nariai renkami 4 metams. Lietuvoje renkamas 141 Seimo narys. Juo gali būti ne jaunesnis kaip 21 metų Lietuvos Respublikos pilietis.

KUR BALSUOTI?

Balsuoti užsienyje galės ne tik ten nuolat gyvenantys, dirbti ar

studijuoti išvykę Lietuvos Respublikos piliečiai, bet ir tie rinkėjai, kurie rinkimų metu bus išvykę laikinai: atostogaus, keliaus darbo reikalais ir pan. Visi, pageidaujantys balsuoti užsienyje paštu arba atvykę asmeniškai į Lietuvos diplomatinę atstovybę (pvz., į LR konsulatą Seinuose), jau gali registruotis Vyriausiosios rinkimų komisijos administruojamame portale www.rinkejopuSlapis.lt.

Registruotis labai paprasta. Norint prisijungti prie „Rinkėjo puslapio“, pakanka įvesti asmens tapatybę patvirtinančius duomenis – vardą, pavardę, asmens kodą bei Lietuvos Respublikos asmens tapatybę ir pilietybę patvirtinančio dokumento numerį.

Registracijos prašyme rinkėjas turi nurodyti užsienio valstybę, kurioje jis gyvena (pvz., Lenkiją) ar yra laikinai apsistojęs, ir įvesti savo adresą bei pasirinkti diplomatinę atstovybę (pvz., LR konsulatą Seinuose ar LR ambasadą Varšuvoje), kurioje ketina balsuoti. Turi taip pat pažymėti, kokių būdu pageidauja balsuoti: paštu ar atvykęs į diplomatinę atstovybę.

Jei rinkėjas pageidauja balsuoti paštu, reikėtų įrašyti savo nuolatinės ar laikinos gyvenamosios vietos tikslų adresą ir pateikti kitus kontaktinius duomenis. Paštu balsuoti pageidaujantys rinkėjai turi užsiregistruoti anksčiau, kad diplomatinė atstovybė spėtų parengti rinkimų dokumentus, o išsiųsti balsavimo biuleteniai spėtų grįžti į atstovybę nepasibaigus rinkimams. Visas pašto išlaidas apmokės diplomatinė atstovybė.

NATO ir Lietuva

DARIUS VILIMAS

Ši pavasarį švenčiamos dvi svarbios istorinės sukaktys. Balandžio 4 d. NATO organizacijai sukako 75 metai, o keletą dienų anksčiau – Lietuvos narystės šioje organizacijoje dvidešimtmetis.

NATO, kitaip Šiaurės Atlanto sutarties organizacija (pagal anglišką pavadinimo abreviatūrą), susikūrė 1949 m., kai po Antrojo pasaulinio karo Rytų ir Vidurio Europą okupavo sovietai. J. Stalinas tuomet dar neturėjo atominės bombos, tačiau tebesiekė visą pasaulį paversti savo įtakos zona. Daugelis Vakarų Europos valstybių bijojo Maskvos, todėl grėsmės akivaizdoje nutarė susivienyti. Istorija parodė, kad ši grėsmė niekur nedingo ir šiandien. Tuomet į aljansą įstojo 10 Europos valstybių (Prancūzija, Didžioji Britanija, Italija, Belgija, Olandija, Danija, Portugalija, Norvegija, Islandija, Liuksemburgas), taip pat JAV su Kanada. Šiandien NATO organizacijai priklauso jau 32 valstybės. Ironiška, bet reiktų pabrėžti, kad dabar šiam kariniam aljansui priklauso ne tik buvę oponentai, Varšuvos sutarties valstybės, tačiau ir ilgus dešimtmečius neutraliomis buvusios Švedija ir Suomija.

Kam buvo sukurta ši karinė ir politinė organizacija? Yra daugybė paaiškinimų, kai kurie iš jų jau tapo klasika. Turbūt tiksliausias prancūziškas posakis, jog „NATO sukurta tam, kad rusai neateitų, amerikiečiai

neišeitų, o vokiečiai nekeltų galvos“. Ir tikrai – ilgus XX amžiaus antrosios pusės dešimtmečius ši organizacija buvo stabilumo ir taikos Europoje garantas. Galima netgi tvirtinti, kad tada savotiškai sulaukė didžiulias galvybes, JAV ir Sovietų Sąjungą, nuo atviro net branduolinio konflikto. Jos atvirai nekonfliktavo, o stengėsi

NATO visada pabrėžia, kad yra grynai gynybinė organizacija ir niekada nepretenduoja į kokias nors teritorijas. Net nauji nariai į ją priimami tik tada, kai neturi jokių oficialių pretenzijų savo kaimynams. Žymusis aljanso sutarties 5 straipsnis numato, kad karinio užpuolimo atveju visos organizacijos narės padeda užpultajai valstybei. Jis per visą 75 metų istoriją panaudotas tik vieną kartą – po 2001 m. rugsėjo 11 d. teroristinių atakų JAV.

laimėti sau įtaką kituose žemynuose. Prie pirmojo NATO valstybių dešimtuko ėmė jungtis ir kitos Vakarų demokratijos. Į aljansą įstojo vokiečiai, turkai, graikai, ispanai ir kt.

NATO visada pabrėžia, kad yra grynai gynybinė organizacija ir niekada nepretenduoja į kokias nors teritorijas. Net nauji nariai į ją priimami tik tada, kai neturi jokių oficialių pretenzijų savo kaimynams. Žymusis aljanso sutarties 5 straipsnis numato, kad karinio užpuolimo atveju visos organizacijos narės padeda užpultajai valstybei. Jis per visą 75 metų istoriją panaudotas tik vieną kartą – po 2001 m. rugsėjo 11 d. teroristinių atakų JAV.

Metai bėga ir viskas keičiasi. Neliko Varšuvos pakto, tačiau išliko

Rusija, kurios vadovas tebesvajoja apie buvusios SSRS atkūrimą ir net pareikalavo, kad minėtos organizacijos valstybės atsitrauktų iki 1997 m. (iki NATO plėtros į rytus) ribos. Ir kad tai nėra tuščias grasinimas, savo kailiu pajuto beveik visos buvusios SSRS respublikos, ne tik Rusijos kaimynai. „Užšaldytas“ Padniestrės konfliktas, 2008 m. karas su Gruzija, pagaliau Krymo aneksija ir 2014 m. karas Ukrainos rytuose, virtęs atvira žiauria Rusijos agresija 2022 m. vasarį, tik patvirtina narystės NATO būtinumą. Kol kas Rusija dar nesiryžta atviram kariniam konfliktui su šio aljanso narėmis, bet kas ją žino?

Todėl visi, kurie bent kiek suvokia padėties rimtumą ir grėsmes, sugūžėjo į NATO. Aljanso narėmis tapo ir daugelis buvusios Jugoslavijos federacijos respublikų, į jį norėtų įstoti ne tik užpuolikų draskoma Ukraina, bet ir Moldova su Gruzija. Netgi ilgą laiką prorusiškos linijos besilaikius Armėnija, suvokusi, kad Maskva nėra įgali apginti jos valstybingumo, ieško sau sąjungininkų Vakaruose, toje pačioje NATO.

Kaip kiekvienoje didelėje kompanijoje būna, NATO išgyveno daug įdomių istorijų. Vadinamojo Šaltojo karo metais narės ir pasistumdavo. Štai 1974 m. Graikija su Turkija vos nepradėjo kariauti dėl Kipro, nuo to laiko padalinto į graikiškąją ir turkiškąją dalis. Prancūzija 1966 m. išėjo iš karinių aljanso struktūrų, bet 2009 m. sugrįžo, o jos prezidento 2017 m. pasakyta frazė apie NATO smegenų mirtį sukėlė daugelio žemyno politikų pasipiktinimą... Beje, 2022 m. karas pabudino aljansą, ir jau net plepusis prancūzų vadovas, pradžioje juokinęs pasaulį

NATO būstinė Briuselyje

skambučiais į Maskvą, dabar jau kalba visiškai kitaip!

Kalbos kalbomis, tačiau tenka pripažinti, kad NATO narės ilgą laiką šventai tikėjo, jog bet kokios nelaimės atveju jas išgelbės JAV, didžioji pasaulio ekonomikos ir karinė galybė. Todėl daugelis aljanso valstybių apsileido, tiesiog „užmigo ant laurų“ ir neskyrė reikiamo dėmesio

savo gynybai. Nėra ko kalbėti apie mažesnes šalis, nors rytinės narės ir šaukė apie galimas grėsmes – net Europos ekonomikos lyderei Vokietijai brigados atsiuntimas į Lietuvą sukelia didelių problemų. Pasirodo, jos kariuomenė sumažinta iki juokingų dydžių, veikiančių tankų ir lėktuvų trūksta pačioje Vokietijoje.

Kontroversiškasis Donaldas Trampas (Donald Trump) praeitos kadencijos metu pareikalavo, kad aljanso narės skirtų bent po 2 % savo BVP (bendrojo vidaus produkto) gynybai, t. y. susimokėtų už savo gynybą JAV, nes jai visą laiką teko didžioji gynybos išlaidų dalis. Tada daug kas iš jo šaipėsi, bet toks reikalavimas buvo

teisingas. Tokio reikalavimo teisėtumas atsirado tik po 2022 m. vasario, tačiau net šiandien numatytos gynybos išlaidų ribos dar nepasiekė daug

NATO šiandien reiškia stabilumą šiame nerimastingame pasaulyje. Beveik visos buvusios SSRS respublikos, nespėjusios ar neskubėjusios įstoti į NATO, su neslepianiu pavydu žiūri į Baltijos valstybes.

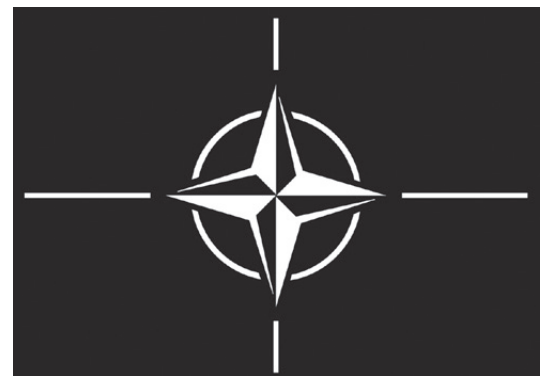
NATO narių, o mes, Rytų europiečiai, jau kalbame apie 3 ar net 4 % BVP gynybai ateityje.

Lenkija tapo NATO nare 1999 m., Lietuva 2004 m. Optimistai kalba, kad dabar, įstojus į šią organizaciją Švedijai ir Suomijai, Baltijos jūra tapo beveik NATO vidaus ežeru, bet užmiršta apie Karaliaučiaus kraštą – Rusijos karinį forpostą šios jūros pakrantėje. Neužmirškime, kad net karo Ukrainoje akivaizdoje NATO ir kitos Vakarų demokratijos nesugeba (nespėja ar nenori?) atkurti karo pramonės pajėgumų, sumažintų žlugus Sovietų Sąjungai 1991 m., nors teoriškai turėtų

lenkti Rusijos karinį potencialą keletą kartų! Didžiuliu iššūkiu tampa net šaudmenų gamyba, kurią rusai jau padidino, o europiečiai ir amerikiečiai dar ne.

Ateitis neatrodo tokia niūri, kai esi draugų kompanijoje. Netylant kalboms apie Suvalkų koridoriaus gynybą, net mūsų premjerė suabejojo, ar kas ateis pagalbon Lietuvai. Lenkijos vadovas tučiuojau patikino nepaliksiąs kaimynės pavojuje. Tik kodėl mus turi ginti kas nors kitas? O ar mes pasiryžę gintis patys? Juk ne veltui sakoma, kad tas, kas nori taikos, turi ruoštis karui. Kaip sako naujasis KAM vadovas, Lietuva privalo tapti tuo aštriaspygliu ežiuku, kurio praryti nenorėtų net pikta rusiška meška! Kaip tai padaryti? Viskas priklauso nuo pačių piliečių. Štai vienoje televizijos laidoje suomiai, paklausti, ar sugebėtų gintis nuo rytinės kaimynės kaip 1939–1940 m., atsakė, kad alternatyvią karinę tarnybą (pas juos visą laiką egzistavo privalomoji karinė tarnyba) pas juos renkasi tik 3 % visų šauktnių. Taigi turime į ką lygiuotis...

NATO šiandien reiškia stabilumą šiame nerimastingame pasaulyje. Beveik visos buvusios SSRS respublikos, nespėjusios ar neskubėjusios įstoti į NATO, su neslepianiu pavydu žiūri į Baltijos valstybes. Tikėkimės, kad šis karinis ir politinis aljansas išlaikys visus laiko išbandymus, nes priešingu atveju mūsų visų lauktų sunkiai įsivaizduojama, liūdna ateitis.

Licėjaus krepšininkai apgynė titulą!

GINTARĖ VEKTORIŪTĖ

Balandžio 8 dieną Punsko licėjaus krepšininkai pakartojo istoriją. Seinų „Žiburio“ mokykloje vyko Palenkės vaivadijos vidurinių mokyklų krepšinio finalinis turnyras. Punsko komanda varžėsi su Balstogės licėjais. Pusfinalyje žaidė su Balstogės IV licėjumi ir jį nugalėjo rezultatu 46:38 (Ernestas Baranauskas – 16 taškų, Mangirdas Vektorius – 11 taškų, Matas Zdanys – 9 taškai, Jokūbas Zimnickas – 8 taškai). Galiausiai susitiko su Balstogės VI licėjumi. Praėjusiais metais finale taip pat kovėsi šios dvi komandos, tačiau šių metų varžybos buvo labai įtemptos ne tik tribūnose, bet ir aikštelėje. Pačios paskutinės minutės nulėmė mūsų krepšininkų laimėjimą. Rungtynės baigėsi rezultatu 58:54 (Ernestas Baranauskas – 21 taškas, Mangirdas Vektorius – 14 taškų, Matas Zdanys – 10 taškų, Oliveris Krakauskas – 7 taškai, Martynas Grigutis – 6 taškai). Visos lygos naudingiausiu žaidėju išrinktas

Punsko licėjaus komandos lyderis Ernestas Baranauskas. Šis laimėjimas patvirtino, jog iš mūsų krepšininkų atimti čempionų titulą neįmanoma – jie vėl turės galimybę atstovauti Palenkės vaivadijai Lenkijos vidurinių mokyklų krepšinio čempionate Gorlicose.

Punsko Kovo 11-osios licėjaus komandą sudaro: Ernestas Baranauskas (IV kl.), Oliveris Krakauskas (IV kl.), Gabrielius Pykys (IV kl.), Povilas Zdanys (IV kl.), Jokūbas Zimnickas (IV kl.), Mangirdas Vektorius (III kl.), Matas Zdanys (III kl.), Martynas Grigutis (III kl.), Valdas Kibyšis (II kl.), Jokūbas Kraučeliūnas (I kl.), Aleksandras Vaznelis (I kl.), Lukas Jakčinskas (I kl.). Treneris – Darius Valinčius. Kiekvienas iš jų yra ypatingas ir originalus. Šiek tiek plačiau apie rezultatyviausius komandos žaidėjus.

Ernestas Baranauskas – tai komandos „galva“, lyderis. Nuolat ramus, palaiko savo draugus. Varžybų metu pelno daugiausia taškų. Žodžiu, tikras kapitonas.

Mangirdas Vektorius – daugelio talentų žmogus. Žavi ne tik krepšinio aikštelėje, bet ir scenoje, todėl jo judesiai nuolat grakštūs ir „į taktą“.

Matas Zdanys – greitas kaip žaibas, sugeba dailiai įsipinti tarp

varžovų. Nuolat žaidžia atsidavęs, todėl kartais tampa nervų kamuoliuku.

Jokūbas Zimnickas – universalus, sunkus „kraštas“. Varžybose žaidžia paprastai, lengvai, tarytum tai būtų laisvalaikio veikla.

Martynas Grigutis vadinamas „centruku“. Nuolat su šypsena veide, tvirtai stovi gindamas savo krepšį. Varžybų metu atiduoda visą save.

Oliveris Krakauskas – lyg užslėptas talentas. Aikštelėje pasirodo nedažnai, tačiau kai įeina, nustebina visus.

Verta paminėti taip pat sirgalius, kurių susirinko nemažas būrys. Balkonas buvo pilnas. Skambėjo būgnas bei skanduotės, dainos. Tribūnose kaboją Lietuvos vėliavos ir merginų paruošti plakatai. Komandą palaikė taip pat tie žmonės, kurie negalėjo atvykti į Seinus. Feisbuko paskyroje „Punsko Krepšinis“ buvo gyvai transliuojamos varžybos. Šioje paskyroje galima nuolat stebėti mūsų krepšininkų pasiekimus.

Krepšinis – tai mūsų krašto vizitinė kortelė. Punsko licėjaus krepšininkai – pasididžiavimas. Jų sunkus darbas, kovingumas, puikus žaidimas visiems suteikia džiaugsmo. Ačiū Jums už atsidavimą krepšiniui, tradicijos puoselėjimą bei aukso medaliais įamžintą pasiekimą. Linkime sėkmės ir puikių laimėjimų!

Nuoširdžiai dėkojame Seinų „Žiburio“ mokyklos direktoriui Algirdui Vaicekaskui už galimybę suorganizuoti finalinį turnyrą lietuviškoje mokykloje bei rėmėjams: įmonės „Kingsbud“ direktoriui Egidijui Pranskui, įmonės „Kram“ Seinuose vadovams Romui ir Edviniui Dzemionams bei verslininkui Dariui Moliušiiui.

Knygnešių diena Punsko licėjuje

FAUSTINA RADZEVIČIŪTĖ, SKAISTĖ PETRUŠKEVIČIŪTĖ

Šiais metais Knygnešių diena, kuri tradiciškai švenčiama kovo 16-ąją, skirtą minėjimą teko paruošti mums, trečiokams. Labai norėjome, kad mūsų draugams ir mokytojams programa būtų įdomi ir patraukli. Po audringo minčių lietaus kilo idėja surengti lauko žaidimą. Ruošėmės šiai dienai ilgai. Skyrėme nemažai auklėtojų pamokų, kad visi mūsų lūkesčiai ir vizijos būtų įgyvendinti. Kadangi mūsų auklėtoja Irena Marcinkevičienė yra ne tik matematikos, bet ir informatikos mokytoja, kilo mintis lauko žaidimui panaudoti naujausią technologiją – „Actionbound“ programėlę. Sukūrėme ir paskelbėme joje nemažai klausimų bei užduočių, kurias atlikus žaidėjams buvo priskiriami balai.

Kovo 21 d. ilgajai pertraukai pasibaigus visi mokiniai susirinkome mokyklos koridoriuje ir prasidėjo minėjimas. Prisiminėme, kuo nusipelnę knygnešiai ir kokį didelį darbą jie atliko XIX a. antrojoje pusėje. Kaip žinome, knygnešiai 40 metų kovojo su carinės Rusijos vykdyta lietuviškos spaudos ir raidyno draudimo politika. Pagauti gabenant ir platinant knygas iš Mažosios Lietuvos, jie būdavo griežtai baudžiami. Tokių knygnešių

Iš Punsko licėjaus archyvo

atsirado ir mūsų krašte. Tai jų dėka šiandien turime galimybę rašyti, skaityti, kalbėti gimtąja lietuvių kalba.

Po trumpo įvado galėjome pradėti lauko žaidimą. Mokiniai turėjo pasiskirstyti į grupes. Vėliau jų atstovai, savo mobiliuosiuose telefonuose turintys „Actionbound“ programėlę, turėjo prieiti prie staliukų ir nuskenuoti QR kodą. Grupės kapitonui ant rankos buvo pririšama juostelė. Jos spalva lėmė grupės pavadinimą. Paaiškinus taisykles, dalyviai galėjo pradėti žaidimą. Ne visos užduotys buvo lengvos. Reikėjo susidoroti ir su sunkumais.

Po visą Punsko miestelį buvo išsi-sklaidę žandarai, kurie sučiuptiems „knygnešiams“ skirdavo 5 min. stovėjimo vietoje ir taškų paėmimo baudą. Užduotys buvo įvairios. Mokiniam reikėjo: nufotografuoti Povilo Matulevičiaus tašytus akmeninius laiptus arba bažnyčioje esančius indus šventintam vandeniui, rasti Kreivėnuose esantį akmenį knygnešio atminimui, sukurti eilėrašį, įminti mįsles, rasti senosiose Punsko kapinėse paslėptas knygas, kurias reikėjo nunešti į biblioteką, ir kt.

Žaidimui pasibaigus, programėlė dalyvius nuvedė prie Punsko ežero, kur jau buvo paruoštas laužas ir vieta žaidėjams pailsėti, pavalgyti, pasikalbėti. Visi nekantriai laukė rezultatų paskelbimo. Laimėjusieji lauko žaidimą buvo apdovanoti prizais. Iškovojusiems pirmąją vietą žaidėjams skirtas 50 zlotų dovanų kuponas, kurį jie galėjo panaudoti „Rūtos“ restorane. Antrosios vietos laimėtojams įteiktas maišelis saldinių. Po apdovanojimų moksleiviai dalyvavo pokalbyje, kur pasidalijo savo išpūdžiais ir išgyvenimais žaidimo metu.

Iš Punsko licėjaus archyvo

Knygnešių diena Seinų lietuvių „Žiburio“ mokykloje

„AUŠROS“ INF.

Knygnešių diena – tai Jurgio Bielinio, vadinamo knygnešių karaliumi, gimtadienis, kovo 16-oji. Knygnešystė – XIX a. Lietuvos istorijos fenomenas, nukreiptas prieš carinės Rusijos vykdytą lietuvių spaudos draudimą, užtrukusį 4 dešimtmečius. Šiais metais minime spaudos draudimo 160-ąsias metines, gegužės mėnesį sukaks spaudos lietuviškais rašmenimis gražinimo 120-asis jubiliejus. Beje, jau po dvejų metų, 1906-aisiais, Seinuose įsikūrė spaustuvė „Šaltinis“. Tačiau visu spaudos draudimo laikotarpiu Punsko ir Seinų krašto žmonės labai aktyviai įsijungė į draudžiamų knygų platinimo procesą.

Šio krašto knygnešių atminimas gyvas iki šiol. Seinų lietuvių „Žiburio“ mokykloje tradiciškai Knygnešių dienos minėjimą parengia mokyklos bibliotekininė Janina Macukonienė su mokiniais. Kiekvienais metais pasirenkama kita forma priminti šią svarbią datą. Šįkart mokiniai pristatė knygnešių, susijusių su Seinų kunigų seminarija, biografijas ir darbus. Interaktyvioje lentoje rodė jų nuotraukas. „Aušros“ skaitytojai su minėtų knygnešių biografijomis galėjo susipažinti žurnalo 5 numeryje.

• Žinomi 2854 su draudžiamąja lietuvių spauda įkliuvę asmenys, iš jų 27 % – spaudos gabentojai, 28 % – platintojai, kiti – jos laikytojai (skaitytojai). 52 knygnešiai buvo ištremti į Sibirą ir Rusijos europinės dalies šiaurės gubernijas, 89 ilgam įkalinti, paskui ištremti į gretimas gubernijas, kiti bausmę atliko policijos areštinėse, valsčių daboklėse, sumokėjo pinigines baudas.

• Knygnešiai yra lietuvių pasipriešinimo spaudos draudimui ir rusifikacijai, kovos dėl spaudos laisvės simbolis.

• 1939 m. Kaune, Vytauto Didžiojo karo muziejaus sodelyje, pastatyta J. Zikaro skulptūra „Knygnešys“.

• 1940 m. įrengta Knygnešių sienelė su 100 žymiausių knygnešių pavardėmis.

Šaltinis: Visuotinė lietuvių enciklopedija

Irenos Gasperavičiūtės nuotr.

Irenos Gasperavičiūtės nuotr.

Apie ką galvojo M. K. Čiurlionis?

JURGITA STANKAUSKAITĖ

Kas gi buvo jo galvoje, kai tapė tokio grožio paveikslus, kai įsimylėjęs lietuvių liaudies dainas kūrė muzikines kompozicijas, kai raškė žodžių raides? Mikalojus Konstantinas Čiurlionis labiausiai žinomas kaip tapytojas ir kompozitorius, betgi jis dar buvo ir rašytojas! Jo visapusiška menininko siela atsispindi įvairiopuose darbuose, kuriuos kūrė vos per dešimtmetį. Kaip suprasti tai, ką jis norėjo pasakyti tokiu trumpu kūrybinio gyvenimo periodu per spalvą ir figūras, natas ir melodiją, žodį ir sakinius? Įsiskaitykite ir įsiklausykite į šiuos M. K. Čiurlionio žodžius:

*Pasaulis – tai didžiulė drobė,
Kurioje kiekvienas paliekame žymę.
Šviesią, tamsią.
Pasaulis – tai knyga, kurią mes rašome.*

*Visą gyvenimą. Po raidę.
Po žodį, po eilutę.
Kiek sugebame.
Žmogus ateina į žemę su Saule.
Išaugokime ją ir
Žvarbiausiomis dienomis,
Kad galėtume kurti nuostabią
Saulės simfoniją.
Gyvenimui.*

Plokščio žvilgsnio pasaulis gali būti labai primityvus. Jis nepagaus gamtos, kaip neaprėpiamos galios pulsuojančios gyvybės, o saulės dėmė danguje nieko kito neprimins, kaip tik natūralų šilumos šaltinį. Linijinis realybės matymas atima galimybę jausti aplinką visais giluminiais žmogiškais pojūčiais. Kas iš tos klausos, jeigu ji negirdi? Kam duotos akys,

jeigu jos nemato? Kam ta uoslė, jeigu ji neužuodžia? Tokius ir panašius klausimus sukėlė pažiūrėtas virtualios realybės filmas, paremtas M. K. Čiurlionio kūryba. Tai, ką teko pamatyti, pajauti ir užuosti, buvo tikrai labai stipru, nepaprasta, nekasdieniška. Ar kiti jį matę pajautė tą patį? Atsakymo verta

paieškoti M. K. Čiurlionio tekstuose. XIX a. gimęs meno genijus yra teigęs: „Dailininko pareiga išreikšti paveikslu tai, ką jis nori, o žiūrovo pareiga – jį suprasti.“ Kaip jį supras, tai jau nuo kiekvienos sielos priklausos. Štai ir visas atsakymas.

Labai tikiu, kad bent kas antras „Aušros“ skaitytojas yra matęs bent vieną M. K. Čiurlionio paveikslą. Nesvarbu, ar muziejuje, ar laikraštyje, televizijoje, internete. Tikiu, kad šis žymiausias Lietuvos dailininkas ir kompozitorius nėra svetimas tikram lietuviui, tuo labiau – lietuviškų mokyklų mokiniams. Jo muzikos kūriniai varsto širdį liaudišku skambėjimu, tačiau atpažinti muzikinių kompozicijų autorių gali būti sunkoka paprastam žmogui. Akis, rodos, greičiau atpažįsta, tiksliau sudėsto atminties vaizdinių dėlionės, o M. K. Čiurlionio paveikslų neįmanoma sumaišyti su kitų Lietuvos tapytojų kūriniais. Ši ypatingo jautrumo asmenybė paveikslus puošė simboliais, mintį kodavo dievų, augalų, gyvūnų, lietuvių liaudies motyvuose, dažnai pasitelkdama suvokimo apie kosmosą formas. Tiek Čiurlionio dailėje, tiek jo kūryba paremtame virtualios realybės filme žiūrovas patiria žmogaus trapumą, bičiulystę su gamta, žmogaus gyvenimo kelionę, egzistencijos, kuri kada nors baigiasi, esmę. Štai ir dar viena pamoka mums – kiekvienas turi gyvenimą nugyventi, palikdamas po savęs dovanas pasauliui.

M. K. Čiurlionis yra parašęs nepaprasto atvirumo, romantinių jausmų prisotintus laiškus mylimajai Sofijai. Skaitant juos atsiveria paskiri minėto filmo vaizdai, ir vėl imi suprasti, kaip šis menininkas mokėjo teptuku

iš www.ciurlionis.eu

Iš www.ciurlionis.eu

ir plunksna išvingiuoti panašaus skambesio skonį. Rodos, kad žodžiai prasitęsavo jo tapyboje, arba atvirksčiai – iš paveikslo išplaukusios mintys persikeldavo į popierių:

Kartais tyliai kalbuosi su Tavim arba užsimerkiu ir, apkabinęs Tave, lekiu kažkur – toliu tolin [...]. Po mumis nyksta pilki juostuoti laukų kilimai, kažkokie kaimeliai ant kalvų, tai vėl tamsios miškų dėmės, suraišiotos sidabriniais upelių siūlais. Zosė glaudžiasi prie manęs, jaučiu jos šiltą kvėpavimą, ji šnibžda: „Kastuk, kaip tai stebuklinga, kaip tai stebuklinga!“ Aš glaudžiu Zosę dar stipriau ir sakau: „Tai Tu, Tu pati esi stebuklinga!“ Ir taip skrendam vis toliau. O štai ir jūra. Bangos didelės didelės. „Labą dieną!“ – šaukiame iš viršaus. „Labą dieną!“ – užia bangos, o mes kylame aukštyr aukštyr. Matome visą jūrą ir krantus aplink jūrą, ir takelius, kuriais žmonės vaikšto ir žiūri į jūrą, ir labai ilgisi. Ir kitas jūras matome, ir okeaną, o aplink okeaną irgi kelias krantu vingiuoja, žmonės vaikšto, stebisi ir bijo. O Tu glaudiesi prie manęs ir kuždi: „Kaip tai stebuklinga, kaip tai stebuklinga!“ O ten toliau geltonas laukas – didelis, galo nematyti, vidury sfinksas ramiai žiūri į priekį, o aplinkui, kiek tik akis užmato, griaučiai užnešti smėliu ir briliantais. Tai dykuma. Klupdamas per griaučius eina

vaikas. Iš rytų tiesiai į vakarus žingsniuoja, bet vaikui kelią pastoja gyvatė. Nebijok, Zosele, žiūrėk, jau žaidžia jie kartu ir stato piramidę iš briliantų, o mes skrendame tolyn ir tolyn, ir kas kart vis nauji paveikslai vejasi [...].

Skridimo jausmą buvo galima patirti M. K. Čiurlionio paveikslais paremtame filme, tačiau jis nebuvo toks idiliškas kaip aukščiau pateiktoje laiško ištraukoje. Virtuali realybė leido pajauti žmogaus (o gal tiksliau reikėtų sakyti – dvasios) ilgą kelionę per šviesą ir tamsą, žemę ir dangų, vartimą sparnuotuoju angelu (?). Kažkada matyti paveikslai per filmą atskleidė jų neišardomą jungtį, tarsi pirštu parodė – žiūrėk, kaip viskas susiję, kaip švelniai dera spalvos, kaip ritmiškai pereina vienas vaizdas prie kito! M. K. Čiurlionio kūryba galima žavėtis, tačiau ji labiausiai skatina mąstyti. Čia nėra vietos nuoboduliui. Niekada nežinai, kada jo sukurtas menas vers pilis statyti, o kitą – kilti į kalną pasižiūrėti, kas ten, pačioje viršūnėje.

Jurgitos Stankevičiūtės nuotr.

Punskiečiai, pažiūrėję VR filmą „Angelų takais“ Lazdijuose. 2024 03 23

Iš kartos į kartą puoselėjamos tradicijos ir pagarba Vytautui Didžiajam

LILIJA VALATKIENĖ

IRaižių kaimą užsukome sekmandienio vakarą, bandydami nusipirkti skaniausią Lietuvos totorių kepamą pyragą – šimtalapį. Per tą gardumyną susipažinome su šiuo kaimeliu ir jo istorija.

Vis dėlto verta išsukti iš didžiojo kelio, pasukti nežinomais keliukais, pasilabinti su vietiniais ir pasinerti gilyn į istoriją. Alytaus rajone esantis kaimas Raižiai nutolęs tik septyni kilometrai į pietryčius nuo Punios. Čia esanti garsioji Raižių mečetė, įsikūrusi musulmonų religinė bendruomenė, pastatytas paminklas Vytautui Didžiajam, o kaimo laukuose yra kelios senos totorių kapinaitės, liudijančios, kad gyventa čia tankiai ir seniai.

IŠTIKIMI KARIAI

Pirmieji totorių naujakuriai Lietuvos žemėje apsigyveno dar

Raižių mečetė

XIII–XIV a. LDK kunigaikščiai Gediminas, Algirdas ir Kęstutis sudarydavo sąjungą su totoriais, kai reikėdavo atremti priešišką šalių

puolimus arba patys rengdavo karo žygius. Pradėjęs valdyti Vytautas Didysis (1392–1430 m.) šios tautybės gerus ir ištikimus karius viliojo atvykti į Lietuvą su šeimomis, žadėdamas žemių ir privilegijų.

Raižių kaimas, kuriame apsigyveno totoriai, buvo įkurtas XV a. pabaigoje – XVI a. pradžioje. Ieškodami geresnio gyvenimo, dalis jų išvyko į JAV ir Argentiną. XX a. 5–6 dešimtmetyje nemažai totorių emigravo, mėgindami išvengti sovietinių represijų. Daugelis išsikėlė į didesnius miestus. Dėl migracijos iš kitų Sovietų Sąjungos vietovių Lietuvoje didėjo totorių skaičius – 1989 m. jų gyveno per 5 tūkst. Šiuo metu šalyje apie 2 tūkst. 500 totorių, iš jų daugiau kaip 400 Alytaus apskrityje, daugiausia Dzūkijoje: Raižiuose, Butrimonyse ir Alytuje.

S. Kričinskis knygoje „Lietuvos totoriai“ nurodo, kad 1556 m.

Mečetės vyrų salėje

A. L. IŠNO NUOTR.

2010 m. birželio 26 d. netoli mečetės, ant kalnelio, atidengtas paminklas LDK valdovui Vytautui Didžiajam

Raižiuose stovėjo mečetė (dauguma totorių yra musulmonai). Šiandieninė mečetė pastatyta 1889 m. ir vienintelė Lietuvoje veikė sovietmečiu. Statybų metu į ją buvo perkeltas sudegusios Bazorų kaimo mečetės 1684 m. pagamintas minbaras (sakykla). Mečetė medinė, liaudies architektūros formų, stačiakampio plano su penkiasiene iškyša fasade, dvišlaičiu skardiniu stogu, kurio viršuje yra nedidelis minareto bokštelis.

Prieangis per visą pastato plotį. Iš jo patenkama į vyrų ir moterų sales. Vyrų salė dešinėje pusėje, moterų – kairėje. Jos atskirtos siena. Sienos apačioje palikta atvira anga

(išilgai sienos), pridengta baliustrada. Virš įėjimo vyrų ir moterų salėse – balkonas su baliustrada. Pagal islamo teisę religinei bendruomenei vadovauja imamas.

PAMINKLAS LIETUVOS VALDOVUI

2010 m. birželio 26 d. netoli mečetės, ant kalnelio prie pat kelio, minint Žalgirio mūšio 600 metų jubiliejų, buvo atidengtas paminklas Vytautui Didžiajam (skulptorius Jonas Jagėla). Įspūdingo 5,2 metro aukščio stela disonuoja su menkais kaimo trobesiais ir liudija meilę Lietuvos valdovui. Paminklas pagamintas iš granito, kuriame iš visų keturių pusių iškalta svarbios datos. Viršutinėje dalyje įkomponuoti Gediminaičių stulpai ir totorių simbolis Tarak Tamga, vidurinėje – Vytauto Didžiojo valdymo (1392–1430), totorių atsikėlimo į LDK (1397) ir Žalgirio mūšio (1410) metai, apatinėje – užrašas „Vytautas Didysis – Lietuvos valdovas“.

Ta pačia proga, Žalgirio mūšio 600 metų jubiliejui, prie mečetės sumontuoti skulptoriaus Jono Naviko sukurti du saulės laikrodžiai. Vienas rodo vietos laiką, kitas – Griunvaldo (Lenkija). Tai vieninteliai tokie laikrodžiai Lietuvoje.

ISTORINĖS KAPINĖS

Raižių apylinkėse yra 13 totorių kapinių. Dvejos iš jų veikiančios. Jas sunku rasti, bet verta aplankyti dėl totorių laidojimo papročių. Senosios kapinės, vadinamos Beliauščizna, apjuostos grioviu, tankiai apaugusios medžiais ir krūmais. Jos saugo senųjų totorių amžinąjį poilsį. Raižių kaimas, kaip ir Vilniaus rajone esantis Keturiasdešimt Totorių, žmonių kartais pavadinamas kapinių kaimu. Toks pavadinimas atsirado dėl to, kad aplink šiuos didelius kaimus nuo pat jų įsikūrimo buvo kapinės (ir jų vis daugėjo).

Seniausi antkapinių akmenų įrašai arabų kalba siekia XVII a. vidurį (anksčiau įrašai nebuvo atliekami). Vėlesni esą rusų kalba. Pagal pavardes galima atsekti, kad palaidota daugybė tos pačios giminės žmonių. Dabartiniai kapai taip pat su akmenų antkapiais, tačiau jau nebesiskiria nuo antkapių lietuvių kapinėse, tik juos puošia musulmoniškas pūsmėnulis.

TRADICINIS TOTORIŲ SKANĖSTAS

Šimtalapis – tai tradicinis Lietuvos totorių šventinis pyragas. Šis išskirtinis patiekalas gamintas Alytaus regiono totorių, vėliau paplitęs tarp

Žalgirio mūšio 600 metų jubiliejaus proga prie mečetės sumontuoti Jono Naviko sukurti du saulės laikrodžiai, kurių vienas rodo vietos laiką, kitas – Griunvaldo (Lenkija)

Seniausi antkapinių akmenų įrašai arabų kalba siekia XVII a.

kitų gyvenviečių Lietuvoje ir galiausiai pradėtas kepti ne tik totorių kilmės virtuvės meistrų.

Pyragas yra ypatingas dėl gana sudėtingo paruošimo būdo. Reikia ne tik žinoti receptą, bet ir turėti gerus tešlos minkymo ir tempimo įgūdžius. Dažniausiai šio pyrago gaminimas užtrunka daugiau kaip 4 valandas.

Šimtalapiai gali būti kepami įvairaus dydžio. Tradiciškai krosnyje kepamas pyragas yra apvalios formos ir gali sverti nuo 3 iki 7 kilogramų, o šiuolaikiškiau, orkaitėje – dažniausiai iki 3,5 kg. Pagal vieną iš receptų tokiam pyragui reikėtų apie 2 kg miltų, 6 kiaušinių, 1 kg cukraus, 0,5 kg sviesto, 250 gramų aguonų, 300 gramų razinų, 20 gramų mielių. Pagal kitą receptą tešlai pagaminti reikėtų 2 kg miltų, 250 gramų margarino, 0,5 l pieno, 50 gramų mielių, 6 kiaušinių, šaukštelio druskos, o įdarui – 800 gramų sviesto (82 % riebumo arba naminio), 1 kg cukraus, 300 gramų razinų, 300 gramų aguonų.

Receptai skiriasi, nes daugelis totorių meistrų, kepančių šiuos pyragus, yra išstobulinę savo receptūras ir gaminimo būdą. Lieka nekintama tai, kad šis pyragas turi sluoksniuotą struktūrą, kur sluoksniai formuojami uždedant itin plonus tešlos lakštus

vieną ant kito ir susukant. Gaminimas reikalauja ir ypatingų aplinkos temperatūros bei drėgmės sąlygų.

Štai vienas gaminimo aprašymas. Tešlą minkyti pusę valandos, padalinti į 3–4 dalis, jas kiekvieną atskirai minkyti dar po 20 minučių, po to palikti tešlą 20 minučių pailsėti. Pabarstyti stalą miltais, paimti vieną tešlos dalį ir iškočioti, vėliau ištempti per visą stalo paviršių iki popieriaus plonumo (būtinai parinkti pakankamai didelį stalą).

Paruoštus tešlos lakštus atidėti į šalį, saugant juos nuo sulipimo, bei pridengti audiniu, apsaugant nuo džiūvimo. Juos reikia uždėti vieną ant kito per tepant sviestu ir pabarstant cukrumi, ant paskutinio beriant ir razinas. Viename iš sudėtų sluoksnių kraštų išdėstyti maltas aguonas su cukrumi ir susukti

į tešlos sluoksnius. Iš viršaus apšauti suplaktu kiaušiniu, palaukti, kol tešla pakils, kepti orkaitėje 160 laipsnių temperatūroje 1 valandą 20 minučių. Pyragui iškepus pabarstyti vaniliniu cukrumi.

Šeiminkės sako, kad šimtalapis yra sudėtingiausias iš Lietuvos totorių kepamų pyragų. Tačiau verta pavargti. Panokęs dieną kitą šimtalapis tampa ypatingai gardus ir sotus pyragas.

NUORODA SUSIDOMĖJUSIEMS KELIAUTOJAMS

Susipažinti su totorių gyvenimu šiose apylinkėse ir paskanauti tikro totoriško šimtalapio galima ekskursijos metu Raižiuose (reikia tartis iš anksto tel. +370 686 56 801). Beje, gardžiausią šimtalapį Raižiuose kepa Alytaus apskrities totorių bendruomenės pirmininkas Ipolitas Makulavičius. Tai ne reklama. Tai nuoroda, kad nereikėtų klaidžioti kaip man, ieškojusiai totorių gardumyno.

Vytauto g. 9, Raižių k., Punios sen., Alytaus r.

GPS: 54.479942, 24.187726 (WGS)

Šimtalapis – skaniausias totorių virtuvės pasididžiavimas

Seseriai Nijolei Sadūnaitei atminti

„AUŠROS“ INF.

Būna žmonių, kuriuos sutikęs kad ir vieną kartą gyvenime – niekadus neužmirši. Tokia buvo sesuo Nijolė Felicija Sadūnaitė. Atrodytų, besišypsanti, miela, trapi, tačiau ypatingos drąsos ir sielos tvirtumo. Meilę tėvynei ir Dievui liudijusi ne žodžiais, o darbais. Nenuostabu, kad jos laidotuvėse dalyvavo daugybė žmonių: abu Lietuvos kardinolai, dauguma vyskupų, būrys kunigų, politikų ir daug kitų, pamilusių sesers Nijolės nuoširdumą. Kalbą sakė apaštalinis nuncijus arkivysk. dr. Petar Antun Rajič. Tai buvo be galo paprastas ir šiltas žmogus. Skleidė aplink save ypatingą šviesą ir ramybę. Pas Aukščiausiąjį, kuriam skyrė visą savo brandų gyvenimą, iškeliavo pirmosios šv. Velykų dienos, kovo 31, rytą.

Apie seserį Nijolę galima daug pasiskaityti interneto portaluose. 2006 metų 20 „Aušros“ numeryje buvo išspausdintas Živilės Makauskienės pokalbis su šia neeiline asmenybe. Beje, ji pati ne kartą yra lankiusis mūsų krašte. Čia trumpai priminsime žinomos Lietuvos disidentės biografiją. Taip pat siūlome pasiskaityti nedidelę ištrauką iš jos knygos „KGB akiratyje“. Tegu prabyla pati savo lūpomis. O jei kas susidomėtų ir norėtų paskaityti visą jos prisiminimų knygą, žinome, kad Seinų lietuvių „Žiburio“ mokyklos bibliotekoje yra nemažai šios knygos egzempliorių.

BIOGRAFIJA

Sadūnaitė Felicija Nijolė gimė 1938 07 22 Dotnuvoje. 1956 m. Anykščiuose baigė J. Biliūno vidurinę mokyklą, 1970 Vilniuje – medicinos seserų kursus. Iki 1974 dirbo kūdikių namuose. 1956 įstojo į nelegalų Švč. Nekaltosios Mergelės

Marijos tarnaičių kongregacijos vienuolyną Panevėžyje. Visą laiką buvo KGB persekiojama ir terorizuojama.

1972 pradėjus leisti „Lietuvos Katalikų Bažnyčios kroniką“, F. N. Sadūnaitė leidiniui rinko informaciją, rašomąja mašinėle spausdino tekstus ir platino jį. 1974 08 27 buvo suimta ir 10 mėn. KGB kalinta Vilniuje. 1975 06 17 nuteista 6 metams: 3 metams griežto režimo lagerio Mordovijoje ir 3 metams tremties Sibire. Tremtyje dirbo medicinos sesele. 1980 grįžo į Lietuvą, bet 1983 jai vėl sudaryta byla. Pabėgo, slapstėsi. 4,5 metų buvo „Lietuvos Katalikų Bažnyčios kronikos“, „Aušros“ ir kitų pagrindžio leidinių kurjerė: juos dažniausiai perduodavo Jungtinių Amerikos Valstijų (JAV) ambasadai Maskvoje. Už „Lietuvos Katalikų Bažnyčios kronikos“ leidybą KGB F. N. Sadūnaitę paskelbė ypatinga recidyviste. Paskelbta jos paieška visoje SSRS.

1987 04 09 buvo suimta. 08 23 su A. Terlecku, V. Bogušiu ir P. Cidziku

suorganizavo Molotovo–Ribentropo nusikalstamo pakto minėjimo mitingą prie A. Mickevičiaus paminklo Vilniuje. Po savaitės buvo KGB darbuotojų 30 val. gąsdinama, kad būsianti sušaudyta. 1988 su A. Terlecku ir V. Bogušiu Vilniuje suorganizavo Vasario 16-osios minėjimą, su kitais – 1941 m. birželio 14 d. trėmimams prisiminti. Jai buvo paskirtas 2 mėn. namų areštas.

1988 11 įstojo į Lietuvos Helsinkio grupę. Pasaulio visuomenei ir JAV prezidentui R. Reiganui reikalaujant 1989 12 19 LSSR Aukščiausiojo Teismo reabilituota (su vyskupu S. Tamkevičiumi). 1989 su kitais įsteigė Lietuvos katalikiškąjį moterų sambūrį „Caritas“. 1989–90 skaitė paskaitas apie Lietuvą Europoje, JAV. Užsiėmė labdara, gynė žmogaus teises.

Parašė knygą „KGB akiratyje“ (1985 Čikagoje, 1991 Vilniuje; išleista 9 užsienio kalbomis). 1987 Čikagoje, 1991 Vilniuje išleista knyga „Gerojo

Nijolė Felicija Sadūnaitė Valstybės saugumo komiteto (KGB) prie Lietuvos SSR ministrų tarybos tardymo izoliatoriuje. Vilnius, 1974 m. rugpjūčio 30 d.

Mitingas Vilniuje prie A. Mickevičiaus paminklo Molotovo-Ribentropo pakto slaptiesiems protokolams pasmerkti. Vilnius, 1987 m. rugpjūčio 23 d.

Dievo globoje“ (apie pagrindinę veiklą). Abi knygos 1998 sujungtos į vieną pavadinimu „Skubėkime daryti gera“. Išleista Vilniuje (papildytas leidimas 2023; išversta į 10 užsienio kalbų). Apie F. N. Sadūnaitę sukurtas dokumentinis filmas „Sesuo Nijolė“ (režisierius J. Sabolius, 2019).

Apdovanojimai: Sausio tryliktosios atminimo medalis (1992), Vyčio Kryžiaus ordino Komandoro didysis kryžius (1998), Lietuvos nepriklausomybės medalis (2000), Laisvės premija (2017).

TARDYTOJAS – GENIALUS PSICHIATRAS

NIJOLĖ SADŪNAITĖ

Ištrauka iš knygos „KGB akiratyje“

Apie du mėnesius su manimi vargo Rimkus ir, nieko neišgavęs, mane tardyti perleido tardymo skyriaus viršininko pavaduotojui Kažiui. Pačią pirmą dieną čekistas Kažys, negavęs atsakymo į bylą liečiantį klausimą, ėmė šaukti „šizofrenike tu!“ – „Pasirodo, kad jūs ne tik tardytojas, bet ir genialus psichiatras? – nustebusi jo paklausiau. – Jūs vos mane pamatęs taip užtikrintai diagnozavote...“ „Taip, aš psichiatras, – patvirtino Kažys, – ir kai veža į durnių namus,

pirmas pasirašau.“ „Kiek aš žinau, šizofrenikai dažniausiai serga didybės manija. Kadangi jūs save laikote genijumi, labai tiktų jums susirūpinti savo sveikata“, – patariau jam. Kažys iš piktumo išbalo ir ėmė lakstyti po kabinetą. Po to ėmė gąsdinti ir grasinti, net Lietuvos partizanų nuotraukas rodyti, kurios su mano byla visiškai nieko bendro neturėjo.

Tardė visą dieną, o kai kareivis vakare parvedė į saugumo rūšį – kalėjimą, paprašiau popieriaus ir parašiau prokurorui protesto pareiškimą, kopijas gi – KGB pirmininkui ir tardymo skyriaus viršininkui. Pareiškime protestavau prieš moralinį chuliganizmą, kuriuo per tardymus užsimoja čekistai: papulk. Petruškevičius, majoras Rimkus ir Kažys. Jie, grasinami psichiatrine ligonine, prievartauja duoti parodymus. Pareiškime pabrėžiau, kad aš ne prieš psichoekspertizę, bet prieš tą nuolatinį čekistų tyčiojimąsi iš žmogaus orumo, ir kad aš sutinku geriau, jog jie mane muštų, nes fizinės žaizdos užgyja greičiau nei moralinės traumos. Jei tardytojai nenutrauks šio chuliganizmo, atsiskau eiti į tardymus.

Maždaug dvi savaites manęs nevedė tardyti, o po to gavau iš KGB

prokuroro Bakučionio šitokį atsakymą: „Tardytojai turi teisę daryti psichoekspertizę, bet šiuo atveju nemato tam reikalo.“ Kažys mane tardė tik vieną dieną.

Po Bakučionio atsakymo į protesto pareiškimą mane tardyti pradėjo nusipelnęs čekistas Vytautas Pilelis. Kai kareivis nuvedė mane į tardymą, Pilelis paklausė: „Tai ką, skundiesi?“ „Nesiskundžiu, o protestuoju“, – atsakiau jam. „Matai, – tęsė čekistas, – aš dirbu čia virš 20 metų. Visokių vyrų ažuolų per tą laiką mačiau... Savaitę, kitą jie šiokią tokią nuotaiką išlaikydavo, o po to visi nosis nuleisdavo. O tu čia, tokiose tai sąlygose, jau penktas mėnuo nuo ryto iki vakaro šypsodamasi vaikštai. Mes tokių nematėme.“ „Ne dėl geros nuotaikos jūsų kolegoms čekistai mane psichiatrine ligonine baugino, o kad parodymų neduodu“, – pertraukiau Pilelio kalbą. „Vot duotumėi bent vieną parodymą ir išleistume tave namo“, – melagingai žadėjo Pilelis. „Jei jūs man duotumėte ir 1000 metų jaunystę bei visa, kas yra gražiausia pasaulyje, už vieną parodymą, dėl kurio kas nors turėtų nemalonumų, tai tie metai man pragaru virstų. Jei gi ir visą gyvenimą psichiatrinėje laikytumėte, bet aš žinočiau, kad niekas dėl manęs nenukentėjo, tai ir ten šypsodamasi vaikščiočiau. Sąžinės ramybė brangesnė už laisvę ir gyvybę. Aš gi nesuprantu, kaip jūs, kurio sąžinę slegia tiek daug nekaltų žmonių pralieto kraujo ir ašarų, galite naktimis miegoti?! Sutikčiau tūkstantį kartų mirti nei vieną sekundę su jūsų sąžine laisvėje būti!“ Maj. Pilelis nubalo ir nuleido galvą. Trumpam jis tarsi suakmenėjo. Supratau, kad jis žino savo niekšybės gilumą, bet neturi jėgų, o gal ir noro iš to liūno pakilti. (Jau sugrįžus iš Sibiro sužinojau, kad Pilelio praeitis yra baisi.) Po kiek laiko vargšas čekistas pakėlė galvą ir piktai pagrasino: „Jei taip, tai mes šiandien pat iš saugumo išvejame namo, o tavo vardu, tarsi tu išdavei žmones,

2017 m. Laisvės premijos laureatė Nijolė Sadūnaitė

neįpainio-
tų nekaltų
žmonių.
Mintimis
paprašiau
Gerovo
Dievo, kad
padėtų man,
ir staiga pri-
siminiau tik
ką kameroje
įvykusį la-
bai juokin-
gą epizodą,
ir kad pra-
trūksiu nuo-
širdžiausiu
juoku. Pile-

darome kratas ir areštus. (Čia jis pavardėmis išvardija visą eilę geriausių žmonių.) Mums nieko nereiškia po protokolu sufalsifikuoti tavo parašą. Ir vot – ir tavieji nuo tavęs, kaip išdavikės, nusigręš; ir mes tau „labas“ nesakysime...“ „Išgąsdinote, – nusisypsojau, – tegu nuo manęs visi nusigręžia, man nereikia žmonių pripažinimo, man reikia tik vieno, kad mano sąžinė būtų rami. O savo nelaimingąjį „labas“ sau pasilikite.“ „Mes ir taip viską žinome“, – nenusileido Pilelis. „Jei viską žinote, tai dėl ko mane tardote?“ – paklausiau jo. „Ne visai viską, – paaiškino, – bet daug ką...“ Ir kad mane išgąsdintų, pradėjo pasakoti: „Tokią tai dieną, tokią tai valandą, tas ir tas (viską tiksliai) buvo pas tave, tu vaišiniai slyvų kompotu...“ Pajutau nerimą, kad

lis visko laukė, tik ne šio mano juoko. Jis taip pasimetė ir sumišo, kad nutilo, prasižiojo ir, labai nustebeęs, kelias minutes žiūrėjo į mane, nesuprasdamas mano juoko priežasties. Jis žinojo, kad tai, apie ką jis man pasakojo, juoko man nesukėlė, bet priešingai, turėjo sukelti baimę ir nerimą. Jis tikriausiai pamanė, kad aš žinau tą juridinę gudrybę, jog tai, ką čekistai šnipinėdami sužino, neturi juridinės galios, kol patys žmonės, įbauginę čekistų žinojimo, neprisipažįsta. O iš tikrųjų aš to nežinojau. Nuo to karto Pilelis per 6 mėn. tardymo nė karto neužsiminė apie tai, ką šnipinėdami buvo sužinoję. Vieną dieną jis pradėjo mane labai girti: „Per visą savo darbo praktiką aš nesutikau žmogaus, panašaus į tave, kuris tiek daug gero žmonėms padarytų...“

Paklausiau, kodėl jis mane taip giria. „Tai ne komplimentas, bet tiesa“, – pasakė čekistas. „Ir nežiūrint to, kad aš iš tikro stengiuosi visiems tik gera daryti, – pasakiau jam, – jūs teisme man paskirsite didesnę bausmę nei žmogžudžiams...“ „Taip, gausi daugiau nei žmogžudžiai, nes tu per daug žinai...“ – patvirtino Pilelis. O kitą dieną jis mane ir kitus suimtuosius tikinčiuosius – a. a. kun. Virgilijų Jaugelį, Petrą Plumpą pavadino fanatikais. „Jums patiems tas žodis geriausiai tinka, – pasakiau čekistui, – nes visus jėga norite bedieviais padaryti. O tikintieji visus žmones myli, nes Jėzus Kristus pasakė: „Ką padarysite vienam – man padarysite“. Kovojame tik su blogiu, o jus užjaučiame ir, jeigu reikėtų, už jus ir gyvybę atiduotume. Jūs tai žinote!“ Taip, Pilelis tai žinojo, bet nežiūrint to, jis liudininkų parodymų protokoluose, jiems juos pasirašius ir išėjus iš apklausinėjimo, į specialiai protokole paliktą eilutę įrašė, esą, jie liudijo mane esančia fanatike. Tą falsifikaciją pamačiau, kai prieš teismą susipažinau su savo byla. Sugrįžusi iš Sibiro paklausiau tų liudininkų, ar sakė, kad esu fanatikė. Nei vienas to nepasakė, o kai kurie net nežinojo, ką tas žodis reiškia. Religinį fanatizmą čekistai prirašo visiems, kurie yra teisiami dėl tikėjimo. Iš to aišku, kad yra tam bendros slaptos instrukcijos iš Maskvos.

Brangieji „Žiburio“ mokyklos mokytojai ir moksleiviai,
dėkoju Jums už tikrą, lietuviškumą, nuostabias dainas ir nuširdumą!
Kasdieną, Jūs visus su meile prisiminsiu maldoje. Būkite visi laimingi ir
ištikimi Dievui, o Lietuva klestės per amžius! Jūre, s. Nijolė Sadūnaitė

2010 kovo 15

Disidentės N. Sadūnaitės įrašas Seinų lietuvių „Žiburio“ mokyklos svečių knygoje

Partizanų šeimų svajonė – rasti jų palaikus ir deramai palaidoti

Lietuvos laisvės kovos įamžintojų sąjūdžio iniciatyva, įgyvendinant Krašto apsaugos ministerijos ir Kultūros paveldo departamento finansuojamą projektą „Pažinkime Laisvės kovų karžygius“, kilo idėja: aktualizuoti aštuonias asmenybes, kurioms patys partizanai 1949–1950 m. suteikė aukščiausią įvertinimą – Laisvės kovotojo karžygio vardą. Šis reikšmingas apdovanojimas buvo skiriamas ginkluotojo pasipriešinimo nariams tikintis, kad ypač pasižymėję ir įvertinti jo dalyviai Juozas Vitkus-Kazimieraitis, Juozas Kasperavičius-Visvydas, Vaclovas Voveris-Žaibas, Petras Bartkus-Žadgaila, Konstantinas Bajerčius-Garibaldis, Jurgis Krikščiūnas-Rimvydas, Kazimieras Pyplys-Audronis, Juozas Lukša-Mykolaitis atkovojo nepriklausomybę nebus užmiršti, o jų indėlis įprasmintas valstybiniu mastu.

2023 m. spalio 24 d. minėjome Konstantino Bajerčiaus, bene paslaptlingiausios Laisvės kovotojo karžygio vardą gavusios asmenybės, 120-ąsias gimimo metines. Kaip rašoma Lietuvos nacionalinės Martyno Mažvydo bibliotekos tinklapyje, Garibaldžio slapyvardį pasirinkęs kovotojas, kitaip negu likimo draugai, gyveno legaliomis sąlygomis ir 1944–1946 m. buvo Pietų Lietuvos partizanų štabo ryšininkas, rėmėjas, nelegalios spaudos bendradarbis.

Bibliotekoje vykusiame pokalbyje dalyvavusi dr. Aistė Petrauskienė – istorikė, Lietuvos laisvės kovos įamžintojų sąjūdžio pirmininkė – papasakojo, kaip kilo mintis imtis tokios iniciatyvos. Anot jos, sykį būrio žmonių paklausus, ar žino Tigrą

(partizanas Juozas Jakavonis-Tigras), pakilo visos rankos, o pasiteiravus, ar kas žino Garibaldį, nenutiko nieko panašaus. Tai buvo ženklas, jog reikia visuomenę supažindinti su ginkluotojo pasipriešinimo nariais.

„Turime aštuonis ypatingus vyrus, kurių reikšmę suprato laisvės kovotojai, kurie buvo aukščiau už visus kitus. Nereikia kurti mitų apie partizaninį karą – reikia paimti istorijas iš tų laisvės kovotojų, kurie jas gyveno, jas iškelti, nupūsti dešimtmečių dulkes, ir turėsime tikrus karžygius, apie kuriuos privalome kalbėti“, – sakė A. Petrauskienė.

Rezultatas – tinklapis partizanuliuva.lt, kur pavišinti kiekvieno iš aštuonių karžygių buvę arba parengti Laisvės kovotojo tėvynei pareigų ėjimo lapai, istorinė apybraiža apie kiekvieną karžygi (kaip juos matė projekto įgyvendintojai, kokius pasakojimus apie juos norėjo skleisti). Kiekvienam keliaujančiam siūloma po maršrutą sekant konkretaus karžygio istorijos pėdomis. Čia galima rasti ir pagrindinę bibliografiją.

Dr. Dariui Juodžiui, Generolo Jono Žemaičio Lietuvos karo akademijos istorikui, teko užduotis atlikti partizanų apdovanojimo sistemos tyrimą. Prisijungęs prie pokalbio jis papasakojo, kad Laisvės kovotojo karžygio vardas suteiktas 1949 m. vasario 16 d. Jono Žemaičio-Vytauto, tuomečio partizanų generolo, aktu dviem partizanams iš Pietų

ir Vakarų sričių: J. Vitkui-Kazimieraičiui ir J. Kasperavičiui-Visvydui. Įdomu, kad tik vėlesniuose dokumentuose atsiskleidžia, kas tokį vardą turi suteikti, kokios vykdomos procedūros ir kita, o 1949 m. vasarą rašytame Broniaus Liesio-Nakties rašte minima, jog šis vardas turi būti apsvarstomas plačiame rate. Iš mums žinomų aštuonių asmenų, kuriems buvo suteiktas Laisvės kovotojo karžygio vardas, vienintelis J. Lukša-Mykolaitis jį gavo būdamas gyvas.

Renginyje dalyvavęs prof. dr. Vyktintas Vaitkevičius, Klaipėdos universiteto Baltijos regiono istorijos ir archeologijos instituto vyriausiasis darbuotojas, neabejojo, kad

Konstantinas Bajerčius (partizano slap. Garibaldis)

Alytaus mokytojų seminarijos darbuotojai. Stovi (iš kairės): Bancevičius, Konstantinas Bajerčius, seminarijos raštininkas Šarka. Sėdi: Adolfas Ramanauskas, Šarkienė, Salmanavičiūtė, direktorius Juozas Mičiulis, Vainauskas, [Antanas?] Kulikauskas, Matusėvičienė

suteikiant Laisvės kovotojo karžygio vardą turėjo būti įtrauktas ir Rytų Lietuvos partizanų vadas. Tik tuo metu tokio žuvusiojo dar nebuvo. „Čia labai svarbi dedamoji: esu beveik tikras, kad Karžygio vardas pirmiausia buvo taikomas žuvusiems. Tai – aukščiausias vardas atminti, įamžinti. Į J. Lukšą-Mykolaitį daugiau žvelgčiau kaip į išimtį, savotišką anomaliją todėl, kad du buvę bendražygiai – J. Krikščiūnas-Rimvydas ir K. Pyplys-Audronis – buvo apdovanoti už tą patį žygdarbių, kuriame dalyvavo ir J. Lukša-Mykolaitis. Būtų keista, jog čia pat esantis, dalyvaujantis nebūtų buvęs į tą tarpą įtrauktas, – mintis grindė profesorius. – Jie jautė kovos iškilmingumą, jautė skolą žūstantiems ir aukojantiems savo jaunas gyvybes. Neabejotinai lydėjo dar iš antikos laikų ateinantis įsitikinimas, kad tas, kuris jaunas paaukoko gyvybę ant tėvynės laisvės aukuro, pelno amžiną šlovę.“ Prof. dr. V. Vaitkevičius įsitikinęs, kad 1950 m. lapkričio 23 d. Kariuomenės dienos proga Karžygio vardas buvo suteiktas V. Voveriui-Žaibui ir P. Bartkui-Žadgailai, nors tai įrodančio akto trūksta.

Kalbėdamas apie K. Bajerčių-Garibaldį, profesorius kėlė mintį, jog šiam partizanui Karžygio vardas suteiktas už tai, kad jis buvęs nukankintas.

„Paiškoję literatūroje dorai nė nesuprastume, kokias jis pareigas užėmė Laisvės kovos sąjūdyje. Man atrodo, jog vardą jis gavo dėl to, kad buvo nukankintas. Tai – šventojo likimas, kuris giliai įsirėžęs tos kartos mąstyme. Iš prisiminimų sunku pasakyti, bet jis nukankinamas arba per parą, arba per dvi. Tačiau kas labai svarbu – jis nieko neatvedė paskui save“, – sakė prof. dr. V. Vaitkevičius.

K. Bajerčius-Garibaldis – mokytojas, gimęs 1903 m. spalio 24 d. Šakių apskrityje, gausioje ūkininkų šeimoje. Tapęs pedagogu, aktyviai įsitraukė į visuomeninę veiklą. Už tai, kad viešai pasmerkė 1926 m. gruodžio perversmą ir konfliktavo su tautininkų valdžia, 8 mėnesius kalėjo Varnių koncentracijos stovykloje. Per gyvenimą parašė 7 knygas. 1946 m. gruodžio 7 d. partizaną suėmė namuose, o tardomas kalėjime mirtinai sumuštas.

Auksė Bajerčiūtė – K. Bajerčiaus-Garibaldžio anūkė, pasakojo senelio niekada gyvai nesutikusi – jį pažįstanti tik iš močiutės pasakojimų. „Tik pasakojimai niekada nebuvo apie rezistenciją: girdėjome, kad jis buvo mokytojas, rašytojas, poetas. Močiūtė labai mažai pasakojo apie jį, kaip apie žmogų, o apie jo kovą iš viso nieko nežinojome. Tik kai prasidėjo Atgimimas, o mano

tėtis Vygantas Bajerčius pradėjo važinėti po Lietuvą, ieškoti ryšių su kitais partizanų vaikais, sužinojome, kas jis buvo. Ir tai ne iki galo. Likę labai daug paslapties, – kalbėjo A. Bajerčiūtė. – Manau, kad močiūtė to nepasakojo ne todėl, kad slėpė, o kad pati nežinojo: senelio veikla buvo slapta, tad nenorėdamas statyti šeimos į pavojų nieko nekalbėjo. 1987 m. močiūtė parašė atsiminimų knygą, kurią padalijo giminėms. Tik iš šios knygos apie Konstantiną Bajerčių sužinojome daugiau. Apie rezistencinę veiklą daug informacijos nebuvo, tik detalai aprašyta, kaip jis buvo suimtas, įvardinti netgi jo buveliai, tačiau dėl ko suėmimas įvyko, net neužsiminta. Man pačiai senelis – gyvenimo pavyzdys.“

Nežinoma ir tai, kodėl K. Bajerčius, turėjęs literatūrinį Sūkurio slapyvardį, pasivadino Garibaldžiu. Dr. D. Juodis klausė: „Garibaldis (Giuseppe Garibaldi – red. past.) – Italijos revoliucionierius. Kaip susieti? Įsivaizduoju, kad Garibaldis – K. Bajerčiaus idealas. Dėl ko mokytojui imponavo toks Italijos XIX a. veikėjas?“ O prof. dr. V. Vaitkevičius kėlė tokią prielaidą: „Aš įsivaizduoju, kad K. Bajerčius turėjo duoti priesaiką J. Vitkui-Kazimieraičiui. Galėjo būti jų pasitarimas. Nebūčiau visiškai tikras, kad tai buvo K. Bajerčiaus pasirinkimas, su kuriuo sutinka visi aplinkiniai. Bet gali būti ir kitas scenarijus, kai prisaiškinant duodama pasirinkti iš kelių slapyvardžių. Garibaldis galėjo būti ir imponuojantis asmuo – kai kur net rašoma nesulietuvinta forma.“

Tačiau dar didesnė mįslė nei ta, kodėl K. Bajerčius pasirinko būti Garibaldžiu – paties partizano palaikai. Jie iki šiol nerasti. „Gatvės pavadinimas įamžinant senelio palikimą būtų neblogai, bet būtų dar geriau – rasti palaikus. Ne tik mūsų šeimos, bet daugelio partizanų, rezistentų šeimų, kurie neatrasti, svajonė – kad jie būtų atrasti ir deramai palaidoti“, – sakė partizano anūkė.

Kunigas Antanas Civinskas

ALGIMANTAS KATILIUS

„Vadovė“ paskelbtame kunigo Antano Civinsko nekrologe skaitome tokias mintis: „Ypatingais laikais teko gimti ir augti a. a. kun. Civinskiui. Buvo tai brėkštančio tautinio lietuvių susipratimo ir vienakart bedygstančios netikėjimo sėklos laikai. Tokiu du dalyku – auštanti lietuvybė ir pradėdas sprauties mūsų gyveniman netikėjimas, galima sakyti, ir nustatė a. a. kun. Antano gyvenimo krypsnį.“ (Kun. J. Staugaitis, A. a. kun. dr. Antanas Civinskas, *Vadovas*, 1913, Nr. 60, p. 358.)

Kun. A. Civinskas gimė 1876 m. spalio 7 d. Šunskuose, Marijampolės apskrityje, Suvalkų gubernijoje (dabar Marijampolės savivaldybė), pasiturinčių ūkininkų šeimoje. Ir ta aplinkybė leido tėvams leisti sūnų į mokslus. Pradžioje jis mokėsi Šunskų pradžios mokykloje. Vidurinio mokslo siekė Marijampolės gimnazijoje. Jau čia išryškėjo Antano gabumai ir sumanumas. Baigus šešias gimnazijos klases pašaukimas vedė į Seinų kunigų seminariją. Į ją įstojo

1893-iaisiais. Tais metais į pirmą kursą buvo priimta penkiolika klierikų. Galima sakyti, kad šis kursas išsiskyrė tuo, jog palyginti daug buvę lenkų tautybės klierikų – iš viso dešimt, o likusieji penki buvo lietuviai. Tarp kitų mokėsi būsimo Vilniaus arkivyskupas metropolitas Romualdas Jalbžikovskis. Kurso draugas buvęs ir aktyvus lietuvių tautinio judėjimo dalyvis dr. Jurgis Narjauskas.

Anot „Šaltinio“ korespondento, „karštose ilgose maldose, atsidavime mokslui, pildyme savo vyresnybės įsakymų lavino būsimo kunigas savo širdį, kad tapus ateityje tikrai naudingu šv. Bažnyčios ir tėvynės darbininku“. (Be autoriaus, A. a. kun. d-ras Antanas Civinskas, *Šaltinis*, 1913, Nr. 13, p. 194.) A. Civinskas ne tik uoliai stengėsi kuo daugiau išmolti seminarijoje, bet ir aktyviai dalyvavo lietuvių klierikų slaptoje veikloje. Juozapas Stakauskas rašo: „Civinskas buvo labai aktyvus. Jis jaunesniems savo kolegoms vadovavo. Pirmakursius tuojau įtraukdavo

į blaivybės sąjūdį. Civinsko obalsis: Visu smarkumu dirbti Lietuvoje, ypač kelti ir kilninti pastoracijos darbą. Būčio ir Civinsko skelbiama blaivybės idėja turėjo gerų pasekmių. Jaunesnieji kunigai, išėję iš seminarijos, buvo uolūs blaivybės sąjūdžio organizatoriai.“ (Juozapas Stakauskas, *Naujieji nacionalizmai ir Katalikų Bažnyčia Lietuvoje*, sudarė Algimantas Katilius, Vilnius: Aidai, 2003, p. 198–199.) Kaip rašo Justinas Staugaitis, seminarijoje A. Civinskas suprato, kad „kunigas – tai nesusaus moralizatorius, tik gyvas Kristaus doros paveikslas ir uolus išganytojo mokslo skelbėjas, apaštalas. Jam netinka atkaklaus tautinio agitatoriaus rolė. Jis gali ir privalo palaikyti tautos reikalus, kaip teisingą dalyką, bet visam pasinerti tautiniame darbe kunigui neleistina, nes nuo to nukentėtų tiesiosios jo priedermės. Todėl seminarijoj tartum kiek keičiasi jauno Civinsko idealas. Kuomet gimnazijoje tuo du dalyku – katalikybė ir tautybė – stovėjo greta, tai dabar labiau iškilą katalikybė, lietuvybė gi užima lyg kad antracilę vietą. Jis ketina būti kunigas lietuvis“. (Kun. J. Staugaitis, A. a. kun. dr. Antanas Civinskas, p. 360.) Klieriko A. Civinsko uolumas ir darbštumas buvo pastebėti seminarijos vadovybės, nes paskutiniaisiais mokslo metais jam pavestos klierikų dekanato pareigos.

Gabumais pasižymėjęs A. Civinskas nesitenkino kunigų seminarijos išsilavinimu. Jis galvojo apie studijas aukštojoje mokykloje. Nepatekęs į Sankt Peterburgo Romos katalikų dvasinę akademiją, jis žvilgsnį nukreipė į Vakarų Europos universitetus. 1898 m. baigęs mokslą Seinų

Seinų kunigų seminarijos rūmai

kunigų seminarijoje (kunigo šventimams buvo per jaunas), nusprendė studijoms vykti į Romą. Dėl Rusijos imperijos valdžios vykdomos politikos negalėjo legaliai vykti studijuoti. Tai turėjo daryti slaptai, oficialiai išvykimą motyvuoti reikalu pataisyti sveikatą užsienyje. Studijavo ne savo pavarde. Pasirinko Vagonio slapyvardį. Grigaliaus universitete Romoje studijavo teologiją. Tačiau, kaip rašo Valdas Pruskus, A. Civinskas domėjosi ir socialiniais mokslais, naujomis politinėmis teorijomis, ypač tuo metu Vakarų Europoje gana populiariu socializmu. (Valdas Pruskus, Antano Civinsko socialinės nuostatos ir įžvalgos, *LKMA metraštis*, t. 28, Vilnius, 2006, p. 116.) Studijuodamas Romoje, A. Civinskas gyveno Lenkų kolegijoje. Studijas užbaigė teologijos daktaro laipsniu. Romoje sulaukė reikiamo amžiaus kunigystės šventimams. Čia 1900 m. rugpjūčio 10 d. juos suteikė kardinolas Pietro Respighi.

Po studijų Romoje 1901 m. dar išvyko į Šveicariją, kur Fribūro universitete dvejus metus studijavo sociologiją ir politinę ekonomiką. Čia veikė lietuvių studentų draugija „Rūta“. Į jos veiklą įsijungė ir A. Civinskas. Apie tai sužinome iš „Rūtos“ draugijos kronikos. Vienas iš jos autorių buvo ir A. Civinskas. Taigi iš šios kronikos sužinome, kad per kun. Pranciškaus Būčio (Bernio) išleistuves jis prisiminė, „kaip Bernys seminarijoje budamas tarp jaunesniųjų klierikų gaivino ir prilaikė jau pradedančią snausti ir nykti lietuvišką dvasią“. (Algimantas Katilius, Fribūro universiteto lietuvių studentų „Rūtos“ draugijos kronika, *LKMA metraštis*, t. 39, Vilnius, 2016, p. 289.) 1903 m. kovo 15 d. vyko kun. Vagonio ir Norvydo (kun. Jono Naujoko) išleistuvės. Jų metu A. Civinskas skaitė referatą „Išpūdžiai iš kelionės“. Kun. Jonas Totoraitis kalbėjo, kad abu išleidžiamieji „Rūtos“ nariai „savo ištvermingumu darbe ir praktiškumu

palieka Rutai gerą pavyzdį, o pažįstamiems gražų atminimą apie lietuvius“. Iš Fribūro A. Civinskas išvyko 1903 m. kovo 18 d. Čia gyvendamas, jis kurį laiką redagavo laikraštį „Tėvynės sargas“ (redakcija laikinai buvo perkelta į Fribūrą).

Ilgam buvimui užsienyje kartais kunigai surasdavo pasiteisinimą. A. Civinskas, prieš sugrįždamas į tėvynę, Zakopaneje gavo gydytojo pažymą. Vienos vandens gydyklos savininkas gydytojas Chramcas paliudijo, kad kun. A. Civinskas iš Seinų vyskupijos išbuvo jo įstaigoje nuo 1901 m. birželio 30 d. iki 1903 m. kovo 25 d. dėl „kroniško plaučių uždegimo ir stipraus nervų išsiderinimo“. Anot gydytojo, kunigas pasveiko ir gali grįžti į savo šalį. Gydytojo išduotą pažymą patvirtino Zakopanės gminos valdyba. (Algimantas Katilius, *Katalikų dvasininkijos rengimas Seinų kunigų seminarijoje (XIX a.–XX a. pradžia)*, Vilnius: LII leidykla, 2009, p. 312.)

Po studijų užsienyje buvo paskirtas Lazdijų parapijos vikaru, po to Seinų katedros vikaru. 1904 m. kun. A. Civinskas paskirtas Seinų kunigų seminarijos dvasios tėvu. Šis paskyrimas liudijo vyskupijos vyresnybės pasitikėjimą jaunu išsilavinusiu kunigu, nes į šią svarbią vietą seminarijoje skiriami vyresni ir labiau patyrę kunigai. Dvasios tėvu jis išbuvo vienerius metus, nes jautė, kad neturi gyvenimo patyrimo, reikalingo einant šias pareigas. J. Stakauskas pažymi, kad, atgavus lietuvišką spaudą, seminarijos klierikai lietuviai užprašė iškilmingas mišias, kurias giedoj dvasios tėvas A. Civinskas.

XX a. pradžioje Lietuvoje pradėjo plisti prieštikiškos idėjos. Tai gerai matė ir kun. A. Civinskas. Jis ėmęs kovoti su šiomis idėjomis. J. Staugaitis rašo: „Kovai su netikėjimu naują pastoracijos būdą, jei nėra išradęs, tai bent Lietuvai pritaikęs a. a. kun. Civinskas. Jisai ar ne tik pirmutinis tikėjime susilpnėjusiems lietuviams

ėmė kišti ne kunigo autoritetą, tik rimtus argumentus, kiek galima, pritaikytus sodiečių nuovokai. Tuoj iš užsienių sugrįžus Pilviškiuose pasakytas kun. Civinsko garsusis pamokslas mūsų pastoracijoje naują pradėjo erą.“ (Kun. J. Staugaitis, A. a. kun. dr. Antanas Civinskas, p. 361.)

Kun. A. Civinskas dalyvavo Didžiajame Vilniaus Seime, kuris vyko 1905 m. gruodžio 4–5 dienomis. Po Seimo atskirai posėdžiavo kunigai. Konstatuota socialdemokratų veikimas prieš Bažnyčią ir kad jie nepaliaus, toliau veiks. Svarstyta, kokių priemonių imtis prieš tai. J. Totoraičio „Užrašuose“ rašoma: „Buvo sutarta suorganizuoti visus lietuvius katalikus į vieną Lietuvių krikščionių demokratų organizaciją su centraliniu komitetu Vilniuje.“ Į tą komitetą išrinkti visų trijų vyskupijų nariai. Seinų vyskupijai atstovavo A. Civinskas ir J. Totoraitis. Komiteto nariai, išskyrus Vilniaus vyskupijos narį Vladą Mironą, turėjo būti krikščionių demokratų dviejų laikraščių redaktoriai: vienas laikraštis skirtas paprastiems žmonėms, kitas inteligentams. Algą redaktoriams ir visas laikraščių leidimo išlaidas turėjo apmokėti Šv. Kazimiero draugija. (Kunigo Jono Totoraičio užrašai apie 1905–1906 m. įvykius Lietuvoje, parengė Algimantas Katilius, in: *Lietuvių katalikų mokslo akademijos metraštis*, t. 22, Vilnius, 2003, p. 486.) Šis sumanymas nebuvo įgyvendintas, bet A. Civinskui teko dirbti laikraščio redakcijoje. 1906 m. kovo mėn. Seinuose pradėtas leisti savaitraštis „Šaltinis“, į kurio redakciją pakviesti kunigai A. Civinskas ir J. Totoraitis. Abu redaktoriai išdirbo apie tris mėnesius. Iš redakcijos abu, J. Totoraitis ir A. Civinskas, išėjo bendru sutarimu, taupant lėšas (algos buvo skirta kiekvienam po 100 rublių per mėnesį). Jie toliau pasiliko laikraščio bendradarbiais, mokant už parašytas eilutes.

Po darbo „Šaltinio“ redakcijoje

Fribūro universiteto aula

kun. A. Civinskui teko eiti vikaro pareigas įvairiose Seinų (Augustavo) vyskupijos parapijose: Ilguvos, Alytaus, Šakių, Kalvarijos. Paskutinė jo parapija buvo Marijampolė. Jis atsisakinėjo, kad būtų paskirtas kurios nors parapijos klebonu. Vienas išskirtinių pastoracinio darbo bruožų buvo tas, kad kun. A. Civinskas buvęs geras pamokslininkas. „Jo tiesiog iš širdies teką pamokslai, – rašo J. Staugaitis, – verste priversdavo žmones klausyti. Girdime šiandien nekartą kunigus pasiskundžiant, kad žmonės einą iš bažnyčios prieš pamokslą. Kun. Civinskui taip skūsties nereikėjo: jo pamokslų paklausyti eidavo žmonės net iš kitų parapijų. Nes jis sakydavo karštai, judindavo gyvus gyvenimo klausimus.“ (Kun. J. Staugaitis, A. a. kun. dr. Antanas Civinskas, p. 363.) A. Civinskas buvo ir uolus nuodėmklausys. Būdamas Marijampolės parapijos vikaras, aktyviai dalyvavo ten veikusių draugijų veikloje: „Žiburio“, „Blaivybės“, „Sv. Izidoriaus ūkininkų“, „Gabijos“. Buvo kandidatas į palaimintojo Jurgio Matulaičio atnaujintą marijonų vienuoliją, bet gyvenimo aplinkybės neleido tapti vienuoliu. Iš Alytaus parapijos 1907 m. kun. A. Civinskas

išvyko į JAV. Ten paviešėjo apie pusę metų.

1910 m. rugpjūčio mėn. tapo „Šaltinio“ redaktoriumi. Laikraščio tikslus taip apibrėžė: „kaitinti lietuvių širdyse tėvynės meilę, žadinti nuolat politinis ir draugijinis susipratimas, didinti ekonominę gerovę, platinti apšvietimą“. (Valdas Pruskus, Antano Civinsko socialinės nuostatos ir įžvalgos, p. 119.) Redaguodamas laikraštį, A. Civinskas ypač rūpinosi, kad jaunimas nepasiduotų netikėjimo idėjoms. Jis įsteigė jauniems žmonėms skyrių „Vainikėlis“, kuriame buvo supažindinama su katalikų jaunimo uždaviniais, teikiami patarimai, kaip organizuoti veiklą kaime, skelbiami atsiųsti rašiniai. Šiame skyriuje daugiausia buvo spausdinami paties redaktoriaus parašyti straipsniai. Redaguojant „Šaltinį“, pablogėjo A. Civinsko sveikata. Rekomenduojant gydytojams, 1912 m. vasario 12 d. jis išvyko pasigydyti į Verishofeną. Ten išbuvo kelias savaites, bet grįžęs į Lietuvą jau laikraščio neredagavo.

Jis buvo ne tik uolus pastoraciniame darbe, bet ir gabus publicistas. Apie tai kun. J. Staugaitis gedulingoje kalboje per kun. A. Civinsko

laidotuves kalbėjo: „Sakykime, puikiai jis nuvaldė plunksną. Jo stiliaus gražumu, jo argumentų nuoseklumu stačiai negalima atsigėrėti. Kun. Civinsko raštai, jei juos kartą paimsi į rankas, tartum rište prie savęs pririša skaitytoją. O vienok taip gabus rašytojas yra parašęs, sulyginant, nedaug. Kuo išaiškinti tasai apsioreiškimas? Gal kun. Antano apsilaidimu? Anaip to! Jam stačiai nebuvo laiko rašyti. Jis pirmiausia buvo kunigas, o raštą telaikė viena tų priemonių, kuriomis galima pas Dievą vesti dūšias. Jam pirmiausia rūpėjo dūšios. Ten, kur dirbo, veikė į dūšias tokiomis priemonėmis, kuriomis tikriau galima buvo pasiekti tikslas.“ (Kun. J. Staugaitis, Gedimoji

kalba per a. a. kun. Antano Civinsko laidotuves, *Vadovas*, 1913, Nr. 60, p. 354.)

Jau pirmajame „Šaltinio“ numeryje 1906 m. pradėtas spausdinti pagrindinis A. Civinsko veikalas „Socialistai. Kas jie? – Iš kur atsirado? – Ko nori?“, kuris 1908 m. JAV išleistas atskira knyga. Veikale socialistų mokymas nagrinėjamas remiantis žymiausių jų atstovų darbais. V. Pruskus rašė: „Beje, lietuvių katalikų dvasininkija su socialistų veikalais tuo metu dar nebuvo pakankamai susipažinusi, todėl svaresnių diskusijų su vietiniais socialistais vengė, pasitenkindama tik jų pažiūrų neigimu. A. Civinskas buvo bene pirmasis, metęs iššūkį socialistams. Jis buvo gerai išstudijavęs socialistų veikalus, tačiau, pateikdamas kritinę jų pažiūrų analizę, nelaikė savęs neklystančiu visąžiniu. Konstruktyvi kritika, jo teigimu, būtina, siekiant tiesos ir tobulumo.“ (Valdas Pruskus, Antano Civinsko socialinės nuostatos ir įžvalgos, p. 117–118.) Rašydamas spaudoje, A. Civinskas pasirašinėjo slapyvardžiais: E. Mažutis, Antanas Kapsas, Jaunimo Prietelius, Apyjaunis, Kunigas, Antanas ir kt. Be jau minėto veikalų apie socialistus,

jis išleido knygas: „Co? Polski język do karczmy?“ (1905), „Lietuvi, mylėk savo kalbą“ (1905), „Iš mūsų gyvenimo“ (1906), „Trijų dienų rekolekcijos“ (1907).

Savo publicistikoje A. Civinskasis stengėsi žmones perspėti apie artėjančią pavojų. Tokiu pavojumi jis laikė stiprėjančią netikėjimą ir socialistų skelbiamą naujos visuomenės kūrimo projektą. V. Pruskus, tyrinėdamas jo socialines nuostatas ir įžvalgas, priėjo prie tokių išvadų: „Netikėjimą, pasak A. Civinsko, esą galima įveikti, atsisakant dvasininkų autoritarinio bendravimo su tikinčiais, gerinant religinį švietimą, demokratizuojant pastoracinį darbą, o socializmo kūrimo projektas jam atrodė pavojingas Lietuvai. Jį įveikti žymiai sunkiau, nes nemaža dalis inteligentų ir jaunimo esą sužavėti socialistų pranašystėmis, vaizduojasi kaip išganymą, kaip vienintelį kelią, vedantį į teisingos, laisvos ir laimingos visuomenės sukūrimą. Todėl A. Civinskui rūpėjo parodyti, kad socialistų siūlomas „naujos“ visuomenės sukūrimo projektas netinkamas Lietuvai, priešiškas žmogui, jo dvasingumui, o svarbiausia – privačiai iniciatyvai ir asmeninei laisvei. Jo numatymas iš tikrųjų pasirodė pranašiškas.“ (Valdas Pruskus, Antano Civinsko socialinės nuostatos ir įžvalgos, p. 126.)

Mirė kun. A. Civinskasis 1913 m. balandžio 24 d. Marijampolėje. Apie jo mirtį kun. J. Totoraitis laiške J. Matulaičiui rašė: „Pirmą Velykų dieną vakare kelias dienas rožę pasirgęs Marijampolėje mirė kun. Antanas Civinskasis. Gavau apie tai depešą ant rytojaus. Graudžiai apsiverkiau. Sakydamas tą dieną lenk[išką] pamokslą pasakiau, kad melstūsi už vieno ir kito dušią [tą pačią dieną Varšuvoje mirė kanauninkas, Seinų kunigų seminarijos profesorius Tomas Banaitis]. Paminėjus Civinską žmonės nustebo, jaučiamas buvo sujudimas. Norėjau važiuot

į jo laidotuves. Vyskupas leido. Tik apsigaravau ir likau namie. Laidotuvės buvo taip iškilmingos, kad niekas nežino, kad kokiam kunigui būtų tokios buvusios surengtos. Žmonių privažiavo iš aplinkinių parapijų daugybių daugybės. Kunigų buvo 40. Nuėjo į amžinybę visų gailimas ir verkiamas. Pabaigė savo aukštą ir smarkų ir drąsų lėkimą nenurimęs karštai besistengdamas nepasiekęs ko buvo troškęs. Amžiną atsilsį jo dūšiai.“ (Jono Totoraičio laiškas Jurgiui Matulaičiui, 1913-04-[1]1, *Lietuvos centrinis valstybės archyvas*, f. 1674, ap. 2, b. 107, l. 56v–57.)

Apibendrinti A. Civinsko veiklą galima J. Staugaičio žodžiais: „Kun. Civinskasis – tai, be abejo, naujųjų laikų kunigas. Visai ką kitų šalių katalikai yra išradę žmonių tikėjimui, dorai, pačiai gerovei pakelti ir

palaiykėti, a. a. kun. Antanas uoliai stengėsi pritaikyti mūsų šaliai. Gerai suprato jis popiežiaus Leono XIII paliepimą kunigams išeiti iš zokristijos. Vienok neužmiršo ir dabartinio Šv. Tėvo perspėjimo, kad kunigai tegali išeiti iš zokristijos tik tuomet, kada joje viskas jau aprūpinta. A. a. kunigas Antanas visuomeninio darbo pagrindu laikė tikiybinių žmogaus dvasios išlavimą. Todėl pirmoje vietoje statė bažnyčios darbą. Sakykla ir klausykla – šitai kas, pasak kun. Civinsko, pirmiausia atnaujins žmonių visuomenę. Todėl ir matome jį taip uoliai besidarbuojantį klausykloje, todėl taip nevengia jis sakyklos, iš kurios skelbia taip karštus pamokslus.“ (Kun. J. Staugaitis, Gedimoji kalba per a. a. kun. Antano Civinsko laidotuves, p. 355.)

Maloniai kviečiame į XI bažnytinių chorų šventę

„GIESMIŲ PYNĖ MARIJAI“,
kuri įvyks Žagariuose
š.m. gegužės 25 d.

11.00 val. šv. Mišios Žagarių bažnyčioje
šventinis chorų koncertas,
agapė šventoriuje.

Rėmėjai

Organizatorius

Lenkijos leidinio P. Kazimiero draugija

PUNSKO LIETUVIŲ KULTŪROS NAMAI
kviečia į XXI solistų ir duetų lietuviškų dainų konkursą
„DAINORĖLIS”

Pagal amžių dalyviai bus suskirstyti į 5 grupes:

- ikimokyklinio amžiaus,
- I – III klasių mokinių,
- IV – VI klasių mokinių,
- VII – VIII klasių mokinių,
- licėjaus moksleivių.

Dalyvis privalo paruošti vieną pasirinktą, jo amžių atitinkančią dainą. Jam gali akompanuoti paties pasirinktas akompaniatorius, galima naudotis fonograma ar kūrinį atlikti a cappella.

Dalyvius stebės komisija. Ji išrinks ir apdovanos talentingiausius ir geriausiai pasiruošusius atlikėjus.

„Dainorėlis“ vyks 2024 m. birželio 2 d. (sekmadienį) 14.00 val.

Jeigu norinčiųjų dalyvauti bus didelis būrys, rengsime **atranką**. Ji vyks **gegužės 22 d. (trečiadienį) 15.30 val.** Lietuvių kultūros namuose.

Atrankos metu organizatoriai nuspręs, kurie vaikai dalyvaus „Dainorėlio“ konkurse.

Norinčiuosius prašome užsirašyti iki **gegužės 10 d.** asmeniškai arba **tel. 87 5161 032.**

Ministerstwo Spraw
Wewnętrznych i Administracji

Zadanie jest dofinansowane ze środków dotacji
Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji

GLOBALI LIETUVA

LIETUVOS RESPUBLIKOS
UŽSIENIO REIKALŲ
MINISTERIJA

Projektas iš dalies finansuojamas
Lietuvos Respublikos
užsienio reikalų ministerijos lėšomis

Lietuvos žiniasklaida

2024 03 27–04 10

Iki prezidento rinkimų lieka tik mėnuo, tad žiniasklaidoje tam skiriama daug dėmesio. Tačiau šįkart – apie kitus įvykius Lietuvos politinėje padangėje, nors, kaip sako politologai, vos tik pasibaigia vieni rinkimai, kitą dieną jau prasideda pasirengimas kitiems, o visa politikų veikla ir yra skiriama būsimiems rinkimams.

Nemažai politikų, ypač iš opozicijos, su artėjančiais šalies vadovo rinkimais susiejo ir gana garsiai žiniasklaidoje nuskambėjusią vadinamąją pranešėjo istoriją. Tiksliau – šios istorijos tyrimo komisijos sudarymą ir tyrimo išvadų paskelbimą likus pusantro mėnesio iki rinkimų.

O istorija prasidėjo dar 2019 metais, kai Seimo Nacionalinį saugumo ir gynybos komitetą pasiekė įslaptinto pranešėjo, Valstybės saugumo departamento (VSD) darbuotojo, informacija apie galimai neteisėtus šios tarnybos veiksmus per 2019 m. prezidento rinkimų kampaniją. Komite to išvada tada buvo: saugumas veikė savo kompetencijų ribose.

Pranešėjo istorija vėl buvo prikelta iš užmaršties praėjusių metų rudenį pasirodžius dviejų žurnalistų knygai „Pranešėjas ir Prezidentas“, kurioje, remiantis anksčiau minėto VSD darbuotojo (vėliau išaiškėjo, kad tai toks Tomas Gailius) pasakojimu, atskleidžiamas VSD vykdytas galimai neteisėtas duomenų apie privačius asmenis rinkimas 2019 m. prezidento rinkimų metu. Knygoje nemažai dėmesio skirta ir Gitano Nausėdos prezidentavimo laikotarpiui. Po Generalinės prokuratūros kreipimosi, kuriame konstatuota, jog 2019 m. pranešėjo kreipimasis nebuvo tinkamai išnagrinėtas, 2023 m. spalio mėnesį Seime sudaryta Laikinoji tyrimo komisija (LTK).

Tiesa, jau tada kai kurios opozicinės partijos savo narių į komisiją nedelegavo, o Lietuvos valstiečių ir žaliųjų sąjungos narys Dainius Gaižauskas teigė, kad „jis (tyrimas) konkrečiai nukreiptas į dabartinį Prezidentą G. Nausėdą. Prasideda rinkiminė kampanija. Jie per šį tyrimą bandys vienaip ar kitaip griauti Prezidento autoritetą, ieškoti tam tikrų kabliukų“.

Kovo pabaigoje LTK paskelbė išvadas: VSD vadovas Darius Jauniškis talkino tuometiniam kandidatui G. Nausėdai rinkdamas žvalgybinę informaciją apie jo aplinką; atsakęs liudyti tyrimo komisijai Prezidentas pažeidė priesaikos nuostatas („Komisija konstatuoja, kad Respublikos Prezidento Gitano Nausėdos atsisakymas liudyti Komisijai nesuderinamas su Konstitucija, Prezidento duota priesaika ir įstatymais“); atsisakydamas pateikti Seimo komisijai kriminalinės žvalgybos tyrimo metu surinktą informaciją, Specialiųjų tyrimų tarnybos vadovas Linas Pernašas piktnaudžiavo savo pareigomis ir bandė neigti parlamento įgaliojimus...

Įdomu, kad LTK išvadose rašoma, jog „G. Nausėda 2018–2019 metais susitikinėjo su Baltarusijos trąšų verslu besiverčiančiais asmenimis ir verslo įmonių vadovais (akcininkais) bei atstovais“. Anot LTK, kai kurie su baltarusiškų trąšų verslu susiję asmenys bandė tapti ir tapo nacionaliniam saugumui užtikrinti svarbių valstybės įstaigų vadovais bei G. Nausėdos patarėjais. „Dar daugiau. Jie yra susiję su buvusios SSRS, taip pat esamomis žvalgybos tarnybomis, palaiko ryšius su Rusijos ir Baltarusijos diplomatais. Palaikė ir palaiko ryšius su priešišku šalių politikais ir valstybės pareigūnais, jiems artimais verslo atstovais“, – papildė informaciją žiniasklaidai

LTK pirmininkas Vytautas Bakas, pridūręs, jog „dalis reikšmingos informacijos vis dar yra įslaptinta“. Atkreiptinas dėmesys, kad jau būnant G. Nausėdai Prezidentu ir 2021 metais derinant pozicijas dėl sankcijų Baltarusijai Prezidentūra buvo prieš sankcijas trąšoms.

Dažnas besidomintis politika išvėgė labai daug panašumo tarp komisijos išvadų ir 2004 metais nušalinto Prezidento Rolando Pakso istorijos.

„Naujasis „paksogeitas“? Išvadas dėl G. Nausėdos ragina vertinti rimtai: tai yra labai grėsminga“. Taip pavadintame straipsnyje portale lrytas.lt politologai vertino LTK išvadas.

Vytauto Didžiojo universiteto docentas Ignas Kalpokas sakė, kad teiginiai, kurie nurodyti Seimo komisijos išvadose, yra „labai rimti“. O labiausiai jį neramino „galima baltarusiškų trąšų įtaka ir, kas dabar ryškėja, galimas santykis su žmonėmis, bendradarbiavusiais ir bendradarbiaujančiais su nedraugiškų šalių specialiosiomis tarnybomis. Tokių santykių faktas jau savaime sudaro prielaidas įtarti, kad prezidentas galėjo ar tebegali būti pažeidžiamas“. „Net iš tolo nieko panašaus į šituos dalykus neturėjome nuo R. Pakso laikų, kas irgi pasako labai daug“, – palygino I. Kalpokas.

Klaipėdos universiteto politologės Gabrielės Burbulytės-Tsiskarishvili nuomone, dalis teiginių dėl VSD pranešėjo tikrai nebus pamiršti, bet dabar žodį turės tarti ir teisininkai.

Abu politologai buvo beveik įsitikinę, kad dabar tarp visų kandidatų tvirtai pirmaujančiam G. Nausėdai komisijos išvados negresia didelės dalies rinkėjų praradimu. „Nė kiek neabejoju, kad galbūt kažkokiam procentui žmonių sukils abejonės, bet kadangi taip jau susiklostė, kad šitą

komisiją sudarė praktiškai vien tik valdantieji, išskyrus V. Baką, yra labai lengva viską į tai ir suvesti“, – sakė I. Kalpokas. „Kaip tai gali paveikti rinkėjus? Aš manau, kad minimaliai. Tikrai daugelis jau apsisprendę ir panašaus pobūdžio vykstantys procesai, kaip rodo mūsų ankstesnė patirtis, nelabai stipriai paveikia rinkėjų nuomonę“ (G. Burbulytė-Tsiskarishvili).

O kaip į tokius kaltinimus reaguavo pats G. Nausėda ir jo komanda? G. Nausėda, kalbėdamas su žurnalistais, teigė, kad neprašęs VSD rinkti medžiagos apie jo aplinką ir atmetantis pranešėjo istoriją tyrusios LTK paskelbtas išvadas. „Absoliučiai atmetu, nes tai yra netiesa“, – sakė šalies vadovas.

„Vertiname tai kaip demokratijos ir teisinės valstybės principams prieštaraujantį desperatišką bandymą paveikti Prezidento rinkimų rezultatus. Komisija yra akivaizdžiai politizuota <...>, o jos „išvados“, net nesivarginant ieškoti argumentų ar įrodymų, nukreiptos ne tik prieš Prezidentą, bet ir prieš daugelį valstybės institucijų, įskaitant VSD, STT ir Generalinę prokuratūrą. Tai bandymas dėl politinių tikslų diskredituoti valstybę ir jos konstitucinius principus“, – portalui tv3.lt atsakyme rašė Prezidentūra.

Pagal „Pakso scenarijų“ toliau turėtų vykti apkalta G. Nausėdai. Tačiau ne vienas šios istorijos komentatorius abejojo komisijos objektyvumu, o pati LTK veikla galimai prieštaravo šalies įstatymams... Kad apkalta prasidėtų, pirmiausia Konstitucinis Teismas turi pasakyti, kad Prezidentas pažeidė Konstituciją ir sulaužė priesaiką, be to, komisijos išvadoms turi pritarti Seimas. O ten irgi visko gali būti.

2003 metais Kėdainių verslininko Viktoro Uspaskicho įkurtą Darbo partiją (DP) nuolat lydi įtarinėjimais: 2006 m. nuskambėjo „Juodosios buhalterijos“ byla, „darbietis“ ir tarp nuteistųjų vadinamojoje „MG Baltic“ byloje. Nepaisant to, rinkėjai ne kartą partiją palaikė įvairiuose rinkimuose (matyt, atsidėkodami už įvairių

švenčių organizavimą ir „ledų lietu“). O DP sėkmė visada buvo siejama su keturiskart partijos vadovu buvusiu V. Uspaskichu, žmogumi, kuris Lietuvoje nuo 1985 metų. Pradėjo suvirintoju, o 2004 m. jau buvo ūkio ministras, beje, supainiojus viešuosius ir privačius interesus po kelių mėnesių priverstas atsistatydinti.

Tiesa, geriausi partijos laikai jau praelyje. Nuo 2022 m. DP vadovauja Andrius Mazuronis, o kažkada Seime turėtos 39 vietos – tik gražus prisiminimas. Pagal paskutinius „Spinter tyrimai“ apklausos rezultatus, šandien už DP rinkimuose balsuotų tik 2,5 proc. rinkėjų, t. y. partija net nepatektų į parlamentą.

Ir čia vėl – partijai naujos problemos: Europos prokuratūrai atliekant ikiteisminį tyrimą dėl galimo Europos Sąjungos (ES) lėšų įgijimo apgaule, partijos būstinėje atliktos kratos. Kaip vėliau žiniasklaidai patikslino Lietuvos Finansinių nusikaltimų tyrimų tarnyba, ji atlieka ikiteisminį tyrimą dėl galimo apgaulingo svetimo turto pasisavinimo ir dokumentų klastojimo. Pasak tarnybos, tiriamos aplinkybės dėl daugiau kaip 500 tūkst. eurų dydžio ES biudžeto lėšų įgijimo, kaip įtariama, neatliekant ir imituojant Europos Parlamento (EP) narių padėjėjų funkcijas. Kol kas įtarimai pareikšti vienam asmeniui, o lėšos apgaulės būdu galėjo būti įgytos 2014–2020 m.

Vėliau paaiškėjo, kad tas „vienas asmuo“ – tai EP narys ir partijos įkūrėjas V. Uspaskichas, kuris po kratų partijos būstinėje sustabdė narystę „darbiečių“ gretose. Kaip portalui lrytas.lt pasakojo dabartinis DP vadovas A. Mazuronis, prie situaciją svarstančio partijos tarybos posėdžio prisijungęs V. Uspaskichas bandė tarybos nariams paaiškinti, kas vyksta, tačiau tai esą jam sekėsi padaryti sunkiai. „Jis turbūt netiksliai pasakoja, kaip jis įsivaizduoja, o mes jo patikslinti negalime, nes mes pasirašę tam tikrus procesinius dokumentus – tie, kas žino, apie ką yra kalba. Todėl tas

bandymas paaiškinti gaunasi kaip aklo su kurčiu pašnekesys“, – sakė A. Mazuronis.

Dabar svarbiausias klausimas: kočia ne kartą klupusios DP ateitis? Reaguodama į įvykius partijoje apie pasitraukimą iš jos viešai pranešė Seimo narė Ieva Kačinskaitė-Urbonienė. Anot portalui lrytas.lt, ar dalyvaus Seimo rinkimuose ir apskritai ar tęs savo politinę veiklą, DP apsispręs vėliau – kai paaiškės daugiau detalių apie teisinius procesus. Pasiūlymų dėl DP ateities buvo ir itin radikalių – partijos pirmininko pavaduotojas, Seimo narys Viktoras Fiodorovas tarybos posėdyje svarstė, kad partijai „laikas pasileisti“. „A. Mazuronis teigė, kad V. Fiodorovas tokią mintį iškėlė kaip kraštutinę – kad išsuktų reikalingą diskusiją partijos viduje.

„Gerai, kad skatinama šnekėti apie tai, kaip mes matome maksimaliai efektyvų tolesnį politinį veikimą. Apie tai reikia šnekėti“, – įsitikinęs partijos pirmininkas.

Tiesa, A. Mazuronis neatmeta, kad partija gali pradėti byrėti ir anksčiau, jei dėl kilusio skandalo iš partijos pradės trauktis vis daugiau narių“, – rašė portalas. Vėliau paskelbta, kad kol kas priimtas sprendimas dalyvauti EP rinkimuose, tik jau be V. Uspaskicho.

EP dirbantis konservatorius Andrius Kubilius portalui sakė, kad pradėtas tyrimas V. Uspaskicho atžvilgiu jam nebuvo staigmena. „Mes kažką viena ausimi esame girdėję Briuselio koridoriuose apie tai, kad kažkoks tyrimas vyksta, bet labai nekreipėme į tai dėmesio. Tai per daug nenustebino“, – portalui sakė A. Kubilius.

Nors DP dabartinis vadovas sakė, kad dėl V. Uspaskicho kilęs skandalas kirs rinkėjų pasitikėjimui visa partija, ekspertai sako, kad dėl iš anksto prognozuojamų rinkimų rezultatų kaltas ne V. Uspaskichas. Komunikacijos ekspertas Mindaugas Lapinskas portale pažymėjo, kad partija tiesiog numirs ne tiek dėl rinkėjų nepasitikėjimo, kiek dėl vidaus demotyvacijos.